

**МОН УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Навчально-науковий інститут економіки і права
Кафедра державно-правових дисциплін

**ПРАКТИКУМ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
(ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)**

Навчально-методичний посібник

Черкаси – 2015

УДК 343 (477)
ББК 67.408 (4Укр)
С 59

Рецензенти:

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри галузевих юридичних наук Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського

Є. В. Горлов

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Г. А. Волошкевич

Практикум з Кримінального права (Загальна частина) : навчально-методичне видання / Сокурєнко О.М. – Черкаси, 2015. – 83 с.

ISBN

У навчально-методичному виданні представлено практичні завдання та методичні рекомендації до кожної із тем практичних занять дисципліни Кримінальне право (Загальна частина). Також у виданні містяться питання до ПМК та іспиту Кримінальне право (Загальна частина), методичні рекомендації і тематика контрольних робіт.

ISBN

© ЧНУ ім.Б.Хмельницького, 2015

© Сокурєнко О.М., 2015

Загальні методичні вказівки.

Практикум із Загальної частини дисципліни «Кримінальне право» є збірником практичних завдань для вирішення під час проведення практичних занять і самостійної роботи студентів денної та заочної форми навчання з галузі знань 0304 – “Право”, та напряму підготовки 6.030401 – “Правознавство”.

Виконання завдань повинне забезпечити закріплення та більш глибоке вивчення теоретичного матеріалу, який студенти засвоїли з лекційного курсу і внаслідок ознайомлення з навчальною літературою. Конкретні завдання допоможуть студенту вивчити норми кримінального права, виробити навички вірного їх застосування. В основу завдань покладено конкретні кримінальні провадження із судової практики Верховного суду України, а також із слідчо-судової практики.

Для засвоєння питань кожної теми і вірного виконання завдань студентами слід прийняти до уваги деякі методичні вказівки. Перед виконанням завдання необхідно вивчити, відповідні глави і розділи підручника, конспект лекцій, іншу рекомендовану літературу. Велике значення для засвоєння відповідних тем має вивчення норм Загальної частини Кримінального кодексу України.

Будь-яка задача з кримінального права передбачає умови й основне питання. Умовами задачі є інформація про поєднання певних фактичних обставин (юридичних фактів). Іноді в умови задачі вводяться оцінки та доводи конкретних суб'єктів кримінального судочинства, які також мають бути предметом дослідження при її розв'язанні. У більшості задач основне питання прямо й конкретно сформульоване. Деякі задачі передбачають одне чи кілька додаткових питань, які можуть бути спрямовані на полегшення розв'язання основного питання задачі.

Якщо умови завдання дають підстави запропонувати два чи більше варіантів рішення, то слід скористатися тією ж методикою виконання завдань. Рішення необхідно викласти в письмовій формі в спеціальному зошиті для практичних занять з кримінального права. Рішення повинно бути мотивоване і мати обов'язкове посилання на відповідні норми кримінального закону. В зошиті доцільно залишати широкі поля для внесення можливих виправлень в ході практичних занять.

Важливим етапом розв'язання задачі є пошук правових норм, відповідно до яких приймається рішення, їх аналіз і зіставлення. На основі цього студент має оцінити фактичні обставини, викладені в задачі.

Рішення повинне бути вмотивованим, тобто містити обґрунтування, аргументи, з яких воно випливає. Усі аргументи за своїм впливом на кримінально-правову оцінку прийнято поділяти на обов'язкові та необов'язкові. До обов'язкових належать ті доводи, які безпосередньо впливають зі змісту відповідних нормативних приписів кримінально-

правового характеру (обов'язкові нормативні аргументи). Необов'язковими доводами є ті, які використовують роз'яснення Пленуму Верховного Суду України (але бажаним), а також ті, що ґрунтуються на інших джерелах правозастосовчої практики та положеннях теорії кримінального права.

Тільки тоді, коли прийняте рішення обґрунтовано відповідними правовими нормами, доведено його істинність, задачу можна вважати розв'язаною. Хід її вирішення зі скороченими посиланнями на певні правові норми й теоретичні роботи необхідно стисло записувати в зошиті.

На практичних заняттях студент доповідає обставини завдання і своє рішення.

Кожен студент може взяти участь в обговоренні запропонованого рішення, доповнити або розвинути його. Якщо хто-небудь із студентів має інше рішення, яке відрізняється від запропонованого, його слід доповісти для обговорення.

В кінці обговорення викладач робить остаточний висновок, в якому дає вірне рішення завдання і розглядає припущенні помилки. З урахуванням цього висновку студент повинен внести в своє рішення відповідні корективи на полях зошиту для практичних занять. Практичні заняття повинен відвідувати кожний студент. Студент, який пропустить заняття, повинен відпрацювати його на кафедрі. Відпрацювання занять обов'язкове також для студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. З усіх незрозумілих питань студент може одержати консультацію на кафедрі.

Як приклад виконання завдання нижче наведені його умови і рішення:

Завдання. Іванов 24.03.2014 р. вчинив таємне викрадення чужого майна, тобто крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України). Розслідуючи злочин, слідчим було встановлено, що Іванову на момент вчинення злочину виповнилося 13 років 11 місяців і 15 днів (підстава – свідоцтво про народження Іванова).

Вирішіть питання про притягнення Іванова до кримінальної відповідальності?

Рішення. Із умови завдання видно, що воно стосується знання питання про вік кримінальної відповідальності як одну з обов'язкових ознак суб'єкта злочину. Це питання регулюється ст. 22 КК України. В ч. 2 цієї статті зазначено, що кримінальній відповідальності за крадіжку підлягають особи, які вчинили такий злочин у віці від чотирнадцяти років. Іванову, як видно з умови задачі, на момент вчинення злочину 14 років ще не виповнилося.

В зв'язку з тим, що Іванов не досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність і не може бути визнаний суб'єктом злочину, його притягнути до відповідальності за крадіжку неможливе, оскільки відсутній один з елементів складу злочину – суб'єкт злочину. На підставі ч. 2 ст. 97 КК суд може застосувати до Іванова примусові заходи виховного характеру, передбачені у ч. 2 ст. 105 КК України.

При вивченні Загальної частини кримінального права як основну літературу рекомендується використовувати наступні видання:

1. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (Кримінальне право України): 1973-2014 рр. : станом на 20.04.2014 р. / Упоряд.: Кононенко Ю.С., Сокурєнко О.М. – Черкаси, 2014. – 308 с.

2. Конституція України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1 Спеціальний випуск. – Ст. 2598.

3. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

4. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: [підручник] / Коваленко В. В., Джу́жа О. М., Савченко А. В., Вартилицька І. А., Кісілюк Е. М., Кришевич О. В., Кузнецов В. В., Микитчик О. В., Останін В. О., Смаглюк О. В. / За заг. ред. В. В.Коваленка; за наук. ред. О. М.Джу́жи. – К. : Атіка, 2011. – 648 с.

5. Кримінальний кодекс України: Чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 січня 2010р.: (відповідає офіц. текстові). – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2010. – 176с. – (Кодекси України).

6. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : [підручник] / Кузнецов В. В., Савченко А. В. / За ред. В. І. Шакуна. – К. : вид-во КНТ, 2011. – 328 с.

7. Кримінальне право України: Загальна частина: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. В. Баулін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. — 4-те вид., пере-робл. і допов. — Х.: Право, 2010. — 454 с.

8. Кримінальне право України. Особлива частина: [підручник] / [Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.]; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. — [Вид. 5-те, переробл. та доповн.]. — К.: Атіка, 2009. — 744 с.

9. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. — [4-те вид., перероб. та доповн.] / Баулін Ю. В., Борисов В. І., Гавриш С. Б., Гізім-чук С. В. та ін. / За заг. ред. Сташиса В. В., Тація В. Я. — Х.: Одиссей, 2008. — 1208 с.

10. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: [навч. посіб.] / Навроцький В. О. — К.: Юрінком Інтер, 2009. — 512 с.

11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / А.М. Бойко, Л. П. Брич, В. К. Грищук, О. О. Дудоров та ін.; За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — [7-е вид., переробл. та допов.]. — К.: Юридична думка, 2010. — 1288 с.

12. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / П. Л. Фріс. — [2-ге вид., доп. і перероб.] — К.: Атіка, 2009. — 512 с.

ТЕМА: Кримінальний закон.

При розв'язанні завдань з цієї теми слід, перш за все, засвоїти поняття та ознаки закону про кримінальну відповідальність. При цьому треба ознайомитися зі змістом чинного Кримінального кодексу України та вивчити його структуру: систему Загальної та Особливої частин, їх поділ на розділи та статті. Треба засвоїти структурні елементи статті КК України, якими є її назва, частини, пункти, примітки, вивчити структуру кримінально-правових норм, що сформульовані в статтях Загальної та Особливої частин КК України та розкрити співвідношення між структурою кримінально-правової норми та структурою статті кримінального закону. При цьому слід ознайомитися зі статтею 8 та пунктом 22 частини 1 статті 92 Конституції України та статтею 3 КК України.

Практичні завдання

1. У зошиті для практичних занять вкажіть такі статті КК України:
  - 1) три статті Особливої частини КК з простою диспозицією;
  - 2) три статті Особливої частини КК з описовою диспозицією;
  - 3) три статті Особливої частини КК з бланкетною диспозицією;
  - 4) три статті Особливої частини КК з відсилочною диспозицією;
  - 5) три статті Особливої частини КК зі змішаною (комбінованою) диспозицією;
  - 6) три статті Особливої частини КК з відносно визначеною санкцією, в якій вкачана лише верхня межа покарання;
  - 7) три статті Особливої частини КК з відносно визначеною санкцією, в якій вкачані верхня і нижня межі покарання;
  - 8) три статті Особливої частини КК з альтернативною санкцією;
  - 9) три статті Особливої частини КК з альтернативною санкцією, в якій вказані відносно-визначений і абсолютно-визначений види покарання;
  - 10) три статті Особливої частини КК з альтернативною санкцією, в якій вказані два або більше відносно-визначених видів покарання.
2. Наведіть два положення кримінально-правового характеру:
  - а) Конституції України;
  - б) міжнародних договорів;
  - в) рішень Конституційного Суду України.
3. Антонов з метою покататися верхи незаконно заволодів конем, який належав його сусіду Кондратьєву. Проскакавши на коні декілька кілометрів, він покинув його на лузі. Слідчий прокуратури кваліфікував дії Антонова за ч. 1 ст. 289 КК України як незаконне заволодіння транспортним засобом. При цьому мотивуючи таке рішення він пояснив, що хоч згідно з приміткою до ст. 286 КК України коня не можна визнати транспортним засобом, однак дії

Синиці мають досить високий ступінь суспільної небезпеки, а з усіх статей КК України тільки ст. 289 передбачає відповідальність за діяння, подібне до того, що вчинив Антонов.

Чи є рішення слідчого правильним?

4. Голова Соснівського районного суду м. Черкаси, Савчук, постановляючи вирок у кримінальному провадженні по обвинуваченню Ліпандіна в умисному знищенні чужого майна (ч. 1 ст. 194 КК України), мотивував його з посиланням на рекомендації, подані в науково-практичному коментарі до КК України. Крім того, він вказав у цьому вирокі, що зазначене в науково-практичному коментарі до КК України тлумачення поняття "великий розмір", вжитого в ч. 1 ст. 194 КК України, є обов'язковим для використання всіма суддями Соснівського районного суду м. Черкаси.

Який вид тлумачення заочу про кримінальну відповідальність здійснює суддя при розгляді конкретної справи? Які види тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом є загальнообов'язковими?

5. Ніколаєв, щоб постріляти голубів, украв із кабінету військової підготовки спортивної школи нарізну гвинтівку СВД 7,62×54 і дві пачки патронів до неї. Його дії були кваліфіковані за ч. 1 ст. 262 КК. У суді захисник заперечував про таку кваліфікацію, аргументуючи це тим, що буквальний текст ст. 262 КК нічого не говорить про крадіжку, просив суд про застосування ч.1 ст. 185 КК, у якій передбачена відповідальність за крадіжку майна. Прокурор, заперечуючи це доведення захисника, вказував, що термін "викрадення", який використовується у ст. 262 КК, вміщує в себе крадіжку, тому дії Ніколаєва кваліфіковано правильно.

Дайте відповіді на такі питання: яке тлумачення ст.262 КК застосовує захисник? Які способи тлумачення ст.262 КК застосовує прокурор? Яке рішення питання слід вважати правильним?

ТЕМА: Дія закону про кримінальну відповідальність в часі і просторі.

Розглядаючи питання про чинність закону про кримінальну відповідальність у часі, слід ознайомитися зі змістом частин 2 та 3 статті 57, статтями 58 та 94, частиною 2 статті 152 Конституції України, статтями 4 та 5 КК України, Указом Президента України 10 червня 1997 р. "Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності", Закон України "Про Регламент Верховної Ради України" від 17 лютого 2010 р., рішеннями Конституційного Суду України від 9 лютого 1999 р. (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) та від 19 квітня 2000 р. (справа про зворотну дію кримінального закону в часі). При цьому треба засвоїти питання про порядок і час набуття чинності законом про кримінальну відповідальність, підстави втрати ним чинності та

про визначення часу вчинення злочину. Особливу увагу слід звернути на вивчення випадків, коли закон про кримінальну відповідальність має зворотню дію.

Вивчаючи питання про чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі, слід ознайомитися зі змістом частини 1 статті 2, статті 18, частиною 1 статті 26 Конституції України, статтями 6-10 КК України, Законами України “Про державний кордон України” від 4 листопада 1991 року №1777-ХІІ, “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 22 вересня 2011 року № 3773-VI, а також міжнародно-правовими зобов’язаннями України у сфері протидії злочинності. При цьому слід звернути увагу на проблему визначення місця вчинення злочину, визначення меж території України, а також випадків, коли КК України застосовується до осіб, що вчинили злочини за межами України.

Практичні завдання

1. Перебуваючи в пасажирському потязі Краків – Київ, громадянин Білорусії Тарасов, та громадянин України Потапенко, розпивали разом спиртні напої. Через деякий час Потапенко від випитої дози алкоголю заснув. Громадянин Тарасов, скориставшись станом Потапенко забрав його особисті речі (в тому числі й гаманець та документи) і вийшов під час зупинки потягу на станції Львів. Потапенко факт крадіжки виявив лише на кінцевій станції в м. Київ.

Які принципи дії кримінального закону у просторі слід застосувати при вирішенні питання про кримінальну відповідальність Тарасова? За законом якої країни повинен бути притягнутий до кримінальної відповідальності громадянин Тарасов за скоєну крадіжку? В яких випадках злочин визначається вчиненням на території України?

2. Співробітники науково-дослідної установи м. Києва Коваленко та Петренко їхали потягом Київ-Москва до Белгорода на конференцію. На ґрунті неприязних стосунків, що склалися між ними, на одній із станцій України, Петренко підсипав у склянку з кавою Коваленко снодійного засобу, маючи на меті недопущення останнього до участі в конференції. Під час зупинки потягу на станції Белгород (Російська Федерація), Петренко вийшов, в той час як його колега спав у купе. При цьому Петренко гадав, що Коваленко прокинеться в Москві. Однак, від прийнятої дози снодійного Коваленко помер на території Росії.

Визначте місце і час вчинення злочину.

3. 22 серпня 2001 р. Герасименко, керуючи автомобілем у нетверезому стані, порушив правила безпеки дорожнього руху, внаслідок чого загинуло дві особи. Кримінальний кодекс України 1960 р. за даний злочин передбачав покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років з

позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до п'яти років або без такого (ч. 3 ст. 215 КК 1960 р.). Відповідно до ч. 3 ст. 286 КК України 2001 р. вказане діяння карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років.

Чи має ч. 3 ст. 286 КК України 2001 р. зворотну дію у часі? Проаналізуйте зміст ч. 3 ст. 5 КК України 2001 р. і дайте відповідь на запитання. В яких рамках може бути призначено покарання Герасименку?

4. Перебуваючи на військовому судні «Акула», яке йшло під прапором України, громадянин Росії на ґрунті релігійного конфлікту вбив одного з членів команди корабля, який був громадянином України.

За законом якої країни повинен бути притягнутий до кримінальної відповідальності гр-н Росії, якщо корабель знаходився у відкритому морі?

Варіант 2: *Як зміниться рішення, якщо злочин було вчинено на невійськовому судні, яке перебувало під прапором України й знаходилося в порту Туреччини?*

Варіант 3: *Чи зміниться рішення, якщо вбивство станеться поза межами військового судна на території Туреччини?*

5. Громадянин України Нестеров, знаходячись у США, вчинив розбійний напад, за який був засуджений судом США до п'яти років позбавлення волі. Це покарання він повністю відбув і повернувся в Україну.

Чи може Нестеров бути повторно притягнутий до кримінальної відповідальності в Україні за злочин, вчинений у США?

Варіант 2: *Після повернення в Україну Нестеров вчинив крадіжку. Чи може крадіжка, вчинена в Україні, кваліфікуватися як повторна? Чи має юридичне значення в Україні вирок суду США?*

6. Громадянину України Афанасьєву, який відпочивав у Єгипті, було завдано тяжких тілесних ушкоджень громадянином Єгипту Власенко.

Відповідно до якого принципу дії кримінального закону у просторі необхідно вирішити питання про кримінальну відповідальність?

7. Посол Японії, перебуваючи на території України, порушив правила дорожнього руху, в результаті чого сталася аварія і загинула людина (громадянин України).

За Законом якої держави буде нести кримінальну відповідальність посол Японії? Ознайомтеся з міжнародними угодами та законами України, які регулюють кримінальну відповідальність осіб, які мають дипломатичний імунітет.

8. Громадянин Іраку вчинив терористичний акт в м. Нью-Йорк, внаслідок якого загинуло 12 осіб, з яких 3 – громадяни України.

Як необхідно вирішити питання про кримінальну відповідальність?

Чи буде гр-н Іраку підлягати кримінальній відповідальності за терористичний акт (ч. 3 ст. 258 КК України), у випадку, коли його було затримано на території України?

9. Іванов 20 серпня 2001 року вчинив хуліганство. Через тиждень працівниками міліції його було затримано. Слідчий кваліфікував дії Іванова як хуліганство (ст. 206 КК УРСР 1960 р.). На момент винесення вироку судом, вступив в силу новий Кримінальний Кодекс (2001 року). За новим КК такі дії передбачені ст. 296 КК України.

За яким законом буде притягатися до відповідальності Іванов?

Чи має зворотну силу закон про кримінальну відповідальність, якщо він однією нормою посилює кримінальну відповідальність за певний злочин, а іншою – пом'якшує за інший злочин?

10. Громадянин Вірменії, який перебував в Угорщині, вчинив вбивство з особливою жорстокістю громадянина України.

За кримінальним законом якої країни буде нести відповідальність громадянин Вірменії?

Варіант 2: *Як буде вирішуватися питання про кримінальну відповідальність у випадку, якщо той же громадянин Вірменії при тих же обставинах вчинить крадіжку?*

ТЕМА: Поняття злочину.

Вивчення цієї теми передбачає засвоєння поняття злочину, яке закріплено в ч. 1 ст. 11 КК України. Необхідно вивчити ознаки злочину (суспільна небезпечність, протиправність, винність і караність) та вміти розкрити їх зміст, для цього проаналізувати положення ч. 2 ст. 1, ч. 1 ст. 11 КК України. Особливу увагу необхідно приділити такій ознаці злочину як суспільна небезпечність, з якою тісно пов'язане матеріальне визначення злочину в кримінальному праві України.

Практичні завдання

1. Карпін, який здійснював ремонт даху, з необережності випустив з рук молоток, спричинивши Усову, який проходив повз будинок, легкі тілесні ушкодження, що призвело до короткочасного розладу здоров'я. Карпіна було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, який передбачений ч. 2 ст. 125 КК України.

Ознайомившись з розділом II Особливої частини КК України, вирішіть питання, чи є вчинене діяння злочином і чи правильно вирішено питання про відповідальність Маргелова?

2. Агафонов, дізнавшись, що у касі заводу після виплати заробітної плати залишилась значна сума грошей, вирішив їх викрасти. Заховавшись у бібліотеці й дочекавшись, коли всі робітники пішли додому, він уліз до каси, зламав сейф. Знайшовши там лише 10 грн., він схопив гроші та хутко зник. Як з'ясувалось пізніше, основні гроші були сховані в іншому місці.

Чи є підстава визнати вчинене Агафоновим діяння малозначним і застосувати до нього ч. 2 ст. 11 КК України? Якщо ні, то чому? Які обов'язкові умови застосування ч. 2 ст. 11 КК України?

3. Слюсаря Бабенка було звинувачено в тому, що він відімкнув сейф у кабінеті заступника директора фабрики і таємно привласнив 12 грн., які належали підприємству. При цьому він залишив у сейфі інші гроші на загальну суму 1968 грн. Як потім стало відомо, 12 грн. йому не вистачало для придбання квитка до кінопалацу.

Чи можна притягти Бабенка до кримінальної відповідальності?

4. Іванов придбав у незнайомої особи ніж, та возив його на випадок самозахисту в багажнику автомобіля. Під час перевірки працівниками ДАІ автомобіля Іванова, в багажнику був знайдений ніж, якій згідно з висновком експертизи є холодною зброєю.

Вирішить питання про відповідальність Іванова.

5. Медсестра лікарні Яровенко пожаліла безнадійно хвору на тяжку хворобу Макаренко та на її прохання ввела їй в організм препарат, здатний викликати смерть, щоб Яровенко не зазнавала зайвих страждань. Від зробленої інекції Макаренко померла.

Чи можливо визнати дії Яровенко злочинними?

6. Таратута був свідком того, як Цапко у лісі згвалтував жінку, що збирала гриби. Про цей злочин Таратута нікуди не повідомив.

Чи повинен Таратута відповідати за приховування злочину за ст. 396 КК України?

7. Сидоренко, знаходячись у продовольчому супермаркеті біля стелажа з молочними продуктами, переконавшись, що ніхто не звертає на нього уваги, узяв пакет з кефіром вартістю 12 гривень і поклав його до внутрішньої кишені куртки. Залишивши приміщення супермаркету, Сидоренко прийшов додому, де випив кефір.

Чи вбачається в діях Сидоренка злочин? Що розуміють під характером і ступенем суспільної небезпечності?

8. Збираючи вдосвіта гриби, Дронов кинув у річку недопалок цигарки. Поверхня води спалахнула, полум'я поширилося на кілька кілометрів і

знищило у двох селах мости та трактор японського виробництва. Сам Дронов дістав тяжкі опіки. Річка горіла протягом п'яти годин, оскільки в неї потрапило 4 тис. м³ пального внаслідок пошкодження труби нафтопроводу при проведенні будівельних робіт. Керівники робіт не сповістили населення про можливі наслідки.

Чи є дії Дронова злочинними?

9. Уваров, упаковуючи в ящики металеві деталі, через необережність упустив одну з них на ногу працюючій поряд Саниній, унаслідок чого їй було завдано легке тілесне ушкодження.

Ознайомившись з ст. 125 КК України, дайте відповіді на такі питання: Чи є вчинене Уваровим діяння злочином? Якщо ні, то яка ознака злочину в ньому відсутня?

10. Воронцов, будучи слюсарем станції Абдулино, під час огляду потяга зірвав plombу з товарного вагону і проник до нього з метою крадіжки. Він встигнув взяти 10 блоків цигарок, але побачивши складача потягів Саричева, який наближався до вагону, Воронцов вистрибнув з вагону і намагався зникнути, але був затриманий. Суд кримінальне провадження стосовно Воронова, звинувачуваного у крадіжці, закрит на підставі ч.2 ст.11 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

11. Відбуваючи покарання у вигляді позбавлення волі у виправній колонії для осіб, що вчинили злочини з необережності, Володін кілька разів самовільно залишав її, щоб відвідати сім'ю, яка проживала у сусідньому селі. Коли одного разу після двогодинної відсутності Володін повернувся до колонії, його затримав вартувий. Володіна засуджено за втечу з місця позбавлення волі за ст. 393 КК України. У вирокі суд зазначив, що Володін вчинив втечу з місця позбавлення волі не з метою ухилення від відбування покарання, а щоб побачитися з дітьми і дружиною. Вважаючи свої дії незлочинними, Володін подав апеляцію на вирок.

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

12. Малахов, перебуваючи у стані сп'яніння, вирішив покінчити життя самогубством. Для досягнення цієї мети він угнав пустий автобус і на значній швидкості спрямував його на товсте дерево. Внаслідок цього Малахов дістав тяжке тілесне ушкодження, пошкодив автобус, заподіявши автопідприємству значні матеріальні збитки.

Чи є дії Малахова злочинними?

13. Коритов смалив забиту свиню паяльною лампою. Коли йому принесли телеграму, він пішов до воріт. Залишена ним лампа перекинулася, полум'я охопило каністру з бензином, від вибуху загорівся хлів, а від нього

— сусідська хата, в якій вогонь знищив дах, чим спричинивши майнову шкоду у великому розмірі.

Чи є у діях Коритова ознаки злочину, передбаченого ст. 270 КК України? Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Коритова?

ТЕМА: Кримінальна відповідальність та її підстави.

Готуючись до практичного заняття, студенти повинні звернути особливу увагу на поняття кримінальної відповідальності в аспекті кримінально-правового регулювання. Також, встановити співвідношення понять кримінальна відповідальність і кримінального покарання, та підставу кримінальної відповідальності за чинним кримінальним правом України

Практичні завдання

1. 15-річні Чуліков та Масюк, повертались о 24.00 в стані алкогольного сп'яніння з дискотеки. Дійшовши до 9-поверхового будинку, в якому проживав Масюк, хлопці виявили, що входні двері були зачинені на замок. Ключа від цього замка Масюк лишив вдома, а тому вони не мали можливості увійти до будинку. Тоді Чуліков знайшов металеву жердину в дворі і почав бити в двері, при цьому вони разом з Масюком голосно лаялися. Однак, незважаючи на це, їм ніхто не відчинив. Через 20 хвилин Чуліков розбив металевою жердиною вікно першого поверху. Слідчий кваліфікував дії Чулікова та Масюка за статтею 296 КК України (хуліганство).

Ознайомтеся зі статтею 296 КК України. Визначте, чи є підстави для притягнення Чулікова та Масюка до кримінальної відповідальності? Чи правильно слідчий кваліфікував вчинене?

2. Іванов та Петров йшли польовою дорогою. Іванов, прикурюючи сигарету, кинув до чагарників палаючого сірника, який попав у бочку з-під бензину, що лежала там. В результаті цього бензин, який залишився в бочці, загорівся і відбувся вибух. Дном бочки, яке вилетіло, Петрову було завдано тяжких тілесних ушкоджень. Сам же Сам Іванов від вибуху не постраждав, бочки, яка лежала в чагарниках, не бачив.

Як необхідно кваліфікувати дії Іванова? Чи є в його діях склад злочину і чи буде він нести кримінальну відповідальність?

3. Вважаючи, що автомобіль порожній, Кольченко та Савін вирішили незаконно заволодіти ним. Однак, відчинивши його, вони виявили там Зорькіна – власника автомобіля. Бажаючи уникнути кримінальної відповідальності, Кольченко наніс Зорькіну металевим ломом декілька ударів

по голові, в результаті чого останній знепритомнів. Вважаючи, що він мертвий, Кольченко та Савін вивезли його до лісу і залишили там. Однак, Зорькіна знайшов лісник і надав йому необхідну допомогу.

Ознайомтеся зі статтями 289 та 115 КК України. Визначте, чи є підстави для притягнення Кольченка та Савіна до кримінальної відповідальності?

4. Прибиральниця Василенко підприємства “Маяк”, прибираючи кабінет директора заводу виявила у ящику стола певну суму грошей. Перебуваючи у скрутному матеріальному становищі, вона взяла суму грошей у розмірі 12 гривень для того щоб купити дітям хліба і молока. Після зарплати Василенко планувала покласти гроші назад.

Чи можна, за вказані дії притягнути Василенко до кримінальної відповідальності? Ознайомтеся з ч.2 ст.11 КК України та визначте, як необхідно вирішити справу.

5. Авраменко, дізнавшись, що у касі підприємства після виплати заробітної плати залишилась значна сума грошей, вирішив їх викрасти. Заховавшись у службовому приміщенні та дочекавшись, коли всі робітники пішли додому, він зламав замок сейфу каси. Знайшовши там лише 20грн., він забрав їх і зник. Пізніше з'ясувалось, що касир, перед тим як піти додому, поклала гроші в інше місце.

Чи є підстави для притягнення Авраменка до кримінальної відповідальності?

6. Близько 22. 00 години студенти Малінін та Єгоров розпивали спиртні напої в кімнаті гуртожитку, де вони проживали. Допивши пляшку горілки, Єгоров викинув її з вікна п'ятого поверху кімнати. В цей час мимо гуртожитку проходив громадянин Сорока, пляшка влучила йому по голові, в результаті чого настала миттєва смерть. Слідчий звинуватив Єгорова в необережному вбивстві.

Ознайомтеся із статтею 119 КК України. Чи є підстави для притягнення Малініна та Єгорова до кримінальної відповідальності?

7. Назарчук дізнався, що його наречена Катерина вже на протязі трьох місяців зраджує йому з Крамаром. В результаті цього він вистрибнув з висоти 9-поверхового будинку.

Чи можна Катерину притягнути до кримінальної відповідальності за доведення до самогубства (ст.120 КК України)?

8. 15-річний Вакулович та 16-річний Зайкін перебуваючи у пасажирському потязі «Київ-Харків» під час руху потягу зірвали стоп-кран з метою перевірки його в дії. Внаслідок цього потяг було зупинено, але ніхто із пасажирів не постраждав.

Ознайомтеся зі ст.283 КК України «Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзду» та визначте, чи є підстави для притягнення Вакуловича та Зайкіна до кримінальної відповідальності?

9. Маркін, Максимов і Цись на квартирі в останнього посварилися під час спільного вживання спиртних напоїв. При цьому Цись вдарив Маркіна порожньою пляшкою по руці, а Максимова — по голові.

У відповідь Маркін і Максимов почали бити Цися руками, ногами, пляшками, стільцем, заподіявши тому численні ушкодження внутрішніх органів, переломи трьох ребер, закритий перелом хрящів гортані та інші ушкодження, які судово-медичною експертизою були визнані тяжкими тілесними ушкодженнями. Після цього Маркін і Максимов допили спиртне і пішли додому. Від одержаних ушкоджень Цись наступного дня помер, не прийшовши до тями.

Визначте чи є підстава притягнення до кримінальної відповідальності в діях Маркіна і Максимова.

10. Лікар-хірург Пекалев, який працював старшим судновим лікарем плавбази, під час її перебування в плаванні зробив за грошову винагороду операції переривання вагітності 14 жінкам — членам екіпажу і працівникам переробних цехів. Наказом головного лікаря медсанчастини «Азоврибпрому» заборонялося проведення планових абортів у морі. Вагітних жінок, згідно з цим наказом, слід було списувати на берег. Медичних протипоказань для проведення абортів у жінок не було. Ознайомтеся зі ст. 134 КК України.

Чи є в діях Пекалева склад злочину «незаконне проведення абортів»?

ТЕМА: Склад злочину.

Під час вивчення даної теми студенти повинні засвоїти визначення та зміст таких понять: склад злочину, елементи складу злочину, об'єкт злочину, об'єктивна сторона злочину, суб'єкт злочину, суб'єктивна сторона злочину, обов'язкові ознаки складу злочину, факультативні ознаки складу злочину, злочин з матеріальним складом, злочин з формальним складом, злочин з усіченим складом.

Практичні завдання

1. Визначте елементи та ознаки трьох будь-яких окремих складів злочинів, передбачених розділом II Особливої частини КК України.

2. Наведіть по три статті КК України, в яких передбачена відповідальність за злочин з основним складом, склади злочинів за пом'якшуючих, обтяжуючих і особливо обтяжуючих обставин.

3. Які зі складів злочинів, передбачених розділами IV і V Особливої частини КК України, є простими і які складними?

4. Які зі складів злочинів, передбачених розділами II–V Особливої частини КК України, є складними, зокрема:

- а) посягають на два об'єкти;
- б) складаються з двох дій;
- в) мають два наслідки і більше;
- г) мають дві форми вини?

5. Відшукайте у розділах II та XV Особливої частини КК України кілька так званих складених складів злочинів.

6. Які зі складів злочинів, передбачених розділами VII та X Особливої частини КК, є альтернативними за способом дії?

7. Крамаренко, від'їжджаючи до Криму відпочивати, попросила свою сусідку Єрохіну, щоб та взяла на зберігання найбільш цінні речі на період її відсутності (відеомагнітофон, золоті прикраси, телевізор, тощо). Єрохіна погодилась, але згодом усі речі, які їй залишила на зберігання Крамаренко, продала. Коли Крамаренко повернулася з відпочинку і прийшла до Єрохіної забрати свої речі, та їй сказала, що ніяких речей від неї на зберігання не брала.

Чи є в діях Єрохіної ознаки злочину проти власності?

8. У січні 2001 р. Колесов створив приватне підприємство, що було зареєстроване у встановленому законом порядку. З листопада 2001 р. створене ним підприємство почало займатися виготовленням горілчаних виробів та торгівлею ними, а також торгівлею тютюновими виробами без отримання ліцензії на ці види діяльності.

Ознайомтеся зі ст. 204 КК України. Чи є в діях Колесова ознаки складу злочину, що передбачений ст. 204 КК України?

9. Директор заводу радіотоварів Кудінов, одержавши рішення суду про поновлення на роботі незаконно звільненого робітника Дражевського, відмовився його виконати, вважаючи таке рішення незаконним, і письмово повідомив про це суд.

Ознайомтеся із ст. 382 КК України, і визначте чи є в діях Кудінова ознаки складу злочину. Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Кудінова?

10. Лімакін у знайомого Малюкова попросив для тимчасового користування телевізор та відеомагнітофон японського виробництва, а потім продав їх. Через 10 днів у цьому самому селі Лімакін через вікно проник до будинку Рогова і вкрав радіоприймач, пральну машину і телевізор японського виробництва.

Визначте, чи міститься у діях Лімакіна ознаки будь-якого складу злочину передбаченого розділом VI Особливої частини КК України?

ТЕМА: Об'єкт злочину.

Готуючись до практичного заняття, студенти повинні засвоїти існуючі в кримінальному праві теорії визначення об'єкта злочину, найпоширенішою з яких є визначення об'єкта злочину як суспільних відносин, структуру об'єкта злочину та предмета злочину, розглянути класифікацію об'єктів злочину, дати визначення кожного виду об'єкта.

Практичні завдання

1. Дайте визначення об'єкту злочину, класифікуйте його по вертикалі та по горизонталі. Визначте родовий об'єкт злочинів передбачених розділами II, VI та XIII Особливої частини КК України. Також, визначте безпосередній об'єкт окремих складів злочинів, передбачених ст.ст. 115, 121, 125, 134, 185, 187, 305, 307, 310, 319 КК України.

2. Ознайомтеся із складом злочинів, передбачених статтями 185, 186, 187 та 189 КК України та визначте об'єкт кожного з них. Які з цих злочинів посягають на два об'єкти? Класифікуйте їх відповідно до класифікації об'єктів по горизонталі.

3. Ломакін вирішив викрасти зі стоянки автомобіль ВАЗ-2108. Власнику, який знаходився у автомобілі, під час викрадення було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження.

Як необхідно кваліфікувати дії Ломакіна? Ознайомтеся з розділом XI КК України, та визначте, що є об'єктом складу злочину, вчиненим Ломакіним? Чим в даному випадку буде являтися автомобіль?

4. Полухович та Васін викрали гладкоствольну мисливську рушницю та боєприпаси до неї.

Кваліфікуйте їх дії. Визначте об'єкт даного складу злочину.

Варіант 2: Полухович та Васін викрали Пістолет Макарова та боєприпаси до

нього. Чи зміниться кваліфікація?

5. Повертаючись додому близько 22 години вечора Сафронов зустрів своїх знайомих Ільченка та Карася, які перебували в нетверезому стані. Останні попросили Сафронова, щоб він дав їм 20 гривень. Однак Сафронов відмовив, мотивуючи тим, що в нього при собі лише 2 гривні на проїзд. Тоді Карась розгнівавшись, вдарив його пустою пляшкою від горілки по голові, в результаті чого Сафронов втратив свідомість, і разом з Ільченком пішли геть.

Визначте об'єкт складу злочину, який вбачається в діях Ільченка та Карася.

6. Учень 11 класу Федотов постійно ображав та принижував в присутності інших свого однокласника Семенова, розповсюджував в школі різного роду наклепи, які не являлися дійсністю. В результаті чого, не витримавши більше знущань, Семенов покінчив життя самогубством (вистрибнув з вікна 4-го поверху школи).

Дайте кваліфікацію діям Федотова. Чи підлягатиме він кримінальній відповідальності? Визначте об'єкт даного складу злочину.

7. Не бажаючи після розлучення розмінювати трикімнатну квартиру, Маслова замовила свого чоловіка раніше судимому Баглаю, за що останній отримав від неї 15000 гривень.

Ознайомтеся із статтею 115 КК України та кваліфікуйте вчинене. Визначте об'єкт та предмет даного складу злочину.

8. Бармен кафе «Лілея» Козлов під час робочого дня виготовив копію ключів від дверей каси. В кінці робочого дня він сховався в приміщенні туалету та дочекавшись поки всі пішли, проник у приміщення каси, відімкнув сейф і забрав суму грошей у розмірі 45450 гривень. Після чого зник з місця злочину.

Що таке засіб скоєння злочину? Визначте відмінність засобу вчинення злочину від предмету. Встановіть об'єкт, предмет та засоби складу злочину, який вбачається в діях Козлова.

9. Бондаренко, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, проник у кімнату гуртожитку, де проживала Карпова, де з застосуванням фізичного насильства здійснив з нею статевий акт, заподіявши їй при цьому легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я.

Ознайомтеся із статтею 152 КК України. Що є об'єктом даного складу злочину? Визначте основний безпосередній та додатковий факультативний об'єкти складу злочину, вчиненим Карповим.

10. Паламарчук, Рабінович та Марченко з метою отримання грошей

близько 23.00 години вечора напали на громадянина Петряченка, який виходив з ресторану і прямував до свого авто. Погрожуючи пістолетом ТТ, Марченко звернувся до Петряченка з вимогою передати йому всі цінні речі та гроші, а також віддати ключі від автомобіля, на що останній відповів відмовою. Тоді Рабінович та Паламарчук збили з ніг Петряченка і почали наносити йому численні удари в область живота, грудей та голови, в результаті чого останній втратив свідомість. Вважаючи Петряченка мертвим, злодії забрали всі цінні речі, автомобіль, а також гроші в сумі 1670 гривень і зникли з місця події.

Ознайомтесь із ст.ст. 115, 187, 263 та 289 КК України. Що таке додатковий основний та додатковий факультативний об'єкти? Визначте основний та додатковий об'єкт злочинів, що вбачаються у діях Паламарчука, Рабіновича та Марченко.

11. Васічкін, маючи умисел помститися судді, яка на його думку не правильно прийняла рішення щодо засудження до 5-ти років позбавлення волі його брата Романа, близько 20 години вечора заховався в кущах біля будинку, де проживала суддя. Близько 21 години до будинку під'їхав автомобіль, з якого вийшла Попова. Вважаючи, що це суддя Орлова, Васічкін зробив 2 постріли з пістолета, в результаті яких жінка отримала середньої тяжкості тілесне ушкодження. Кваліфікуйте вчинене.

Визначте об'єкт даного складу злочину.

ТЕМА: Об'єктивна сторона злочину.

Знайомлячись з даною темою, необхідно засвоїти поняття „значення і зміст об'єктивної сторони злочину”; усвідомити ознаки складу злочину, які характеризують об'єктивну сторону злочину, з'ясувати, які з них є обов'язковими, а які факультативними.

Вивчаючи дію та бездіяльність як ознаки об'єктивної сторони злочину, треба усвідомити значення нездоланної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Необхідно розглянути питання суспільно небезпечних наслідків злочину і вивчити їх види. При з'ясуванні питання про злочини з матеріальними і формальними складами, слід мати на увазі, що його рішення залежить від того, включені чи не включені в склад злочину суспільно небезпечні наслідки, як обов'язкові ознаки об'єктивної сторони злочину.

Вивчаючи причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням (дією чи бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками, слід виходити з того, що він є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочинів з матеріальним складом, і що невстановлення причинного зв'язку в таких злочинах свідчить про відсутність об'єктивної сторони таких злочинів.

При вивченні таких ознак об'єктивної сторони, як спосіб, місце, час,

обставини і засоби вчинення злочину, необхідно звернутися до тих статей КК України, де ці ознаки безпосередньо вказані, і тому їх встановлення є обов'язковим.

Практичні завдання

1. Абрамов та Ізмайлов, перебуваючи в стані сп'яніння, із хуліганських спонукань побили Зубкова кулаками й ногами, заподіявши йому перелом кісток носа з розривом хряща (середньої тяжкості тілесні ушкодження) і численні синці обличчя й тулуба. Від гострого малокрив'я, спричиненого тривалою і значною носовою кровотечею внаслідок захворювання крові - порушення її згортання (гемофілія), Зубков помер.

Чи є причинний зв'язок між діями Абрамова та Ізмайлова і смертю Зубкова? Відповідь обґрунтуйте.

2. Під час сварки, яка перейшла в бійку, Кошовий пошкодив око Ткаченку. Лікар сільської лікарні встановив, що є загроза втратити зір, і рекомендував негайну операцію. Потерпілого перевозили до обласного центру на санітарному літаку. Під час польоту Ткаченко застудився і невдовзі помер від запалення легенів.

Чи є причинний зв'язок між діями Кошового і смертю Ткаченка?

3. Чуйкін, дізнавшись, що його кохана дівчина Петрова мала інтимні стосунки з Поповим, застрелився.

Чи є в діях Петрової об'єктивна сторона доведення до самогубства Чуйкіна, що передбачено ч. 1 ст. 120 КК України? Яке значення в цьому злочині має спосіб його вчинення?

4. Дуров раптово напав на сторожа Курочкіна, зв'язав його, а потім пограбував склад, який той охороняв. Як було встановлено пізніше, Курочкін розв'язати себе не міг, адже його руки і ноги були міцно зв'язані мотузкою.

Чи є об'єктивна сторона злочину в поведінці Курочкіна? Відповідь обґрунтуйте.

5. Сазонов запросив до своєї квартири Серову, де став її обнімати та цілувати, пропонувати вступити з ним в статеві стосунки. Вона через сором'язливість попрохала Сазонова не робити цього, але він поклав її на ліжку і здійснив з нею статевий акт. При цьому Сазонав не погрожував Серовой та не бив її.

Наступного разу Сазонов знов запросив Серову до своєї квартири, де також запропонував вступити з ним в статеві стосунки, але Серова йому категорично відмовила. Тоді Сазонов сказав, що одружиться з нею і Серова погодилася вступити з ним в статевий зв'язок.

Після статевого акту Сазонов повідомив Серової, що одружуватися з

нею не буде і обдурив її з метою вступити з нею в статеві стосунки. Серова образилася на Сазонава та написала заяву до правоохоронних органів про її згвалтування Сазоновим.

Вирішить питання про відповідальність Сазонова.

6. Іванов мав неприємні стосунки з Сидоровим і вирішив йому помститися. З цією метою він в ночі, підійшов до автомобіля, якій належав Сидорову та відімкнувши його раніше заготовленою відмичкою, завів його і незаконно заволодів. Після цього, Іванов декілька годин катався по місту на автомобілі Сидорова, а як закінчився бензин, він залишив його на зупинці.

Вирішить питання про відповідальність Іванова.

7. Громов, порушуючи правила безпеки дорожнього руху, перевищив швидкість, на повороті не упорався з керуванням, виїхав на тротуар та вчинив наїзд на пішохода Сулова, спричинив йому легкі тілесні ушкодження. Після даної події Громов поїхав далі. По дорозі він розлютився на пішоходів, які перетинали проїзну частину в невстановленому місці. З метою помститися всім пішоходам, Громов вчинив наїзд на пішохода Зуброва, який переходив дорогу в невстановленому місці. Від отриманих поранень Зубров помер на місці пригоди.

Вирішить питання про відповідальність Громова.

8. Гуров, Маркін та Кротов вирішили вчинити напади на громадян та грабувати їх. З метою залякування потерпілих та полегшення вчинення злочину вони придбали газово-дробовий пістолет, яким погрожували потерпілим, при кожному нападі. Одного разу, під час вчинення нападу на Скорика, Гуров вистрелив йому в обличчя, чим спричинив тяжкі тілесні ушкодження. Через деякий час Гуров, Маркін та Кротов були затримані працівниками міліції та притягнуті до відповідальності за ч. 4 ст. 187 КК України.

Чи правильно були притягнуті до відповідальності Гуров, Маркін та Кротов? Відповідь обґрунтуйте. Якщо так, то охарактеризуйте ознаки об'єктивної сторони вчиненого ними злочину

9. Сторож магазину Богуцький ввечері повертався додому із зарядженою рушницею. Проходячи повз двір Покотило, він почув крик жінки, а підійшовши ближче, побачив, що п'яний Мельник намагається побити Покотило. Щоб не допустити цього, Богуцький вирішив вистрілити вгору. Мельник, побачивши Богуцького, кинувся до нього і несподівано ударив його ногою в живіт. Від удару Богуцький впав на землю, мимоволі натиснувши на спусковий гачок рушниці. Стався постріл, яким Мельника було вбито.

Чи є причинний зв'язок між діями Богуцького і смертю Мельника?

10. Іванов, повертаючись з полювання у нетверезому стані, зустрівся на вулиці з групою п'яних чоловіків. Один з них — Антонов, з яким Іванов був у неприязних стосунках, у грубій формі почав насміхатися над Івановим. Останній, відійшовши на 10 м від Антонова, зняв рушницю і двічі вистрілив у нього. Від поранення Антонов помер на місці, а двом чоловікам, які стояли біля нього, було заподіяно легкі тілесні ушкодження. Ознайомтеся зі ст. 115 КК України.

Яким способом було вчинене вбивство? Чи повинні дії Іванова кваліфікуватись і за ст. 125 КК України?

ТЕМА: Суб'єкт злочину.

При вивченні цієї теми необхідно засвоїти наступні питання: поняття суб'єкта злочину у кримінальному праві та його види; ознаки, що характеризують суб'єкта злочину як елемент складу злочину (особа фізична, осудна, яка досягла віку кримінальної відповідальності); спеціальний суб'єкт злочину; поняття неосудності та її критерії, формула неосудності; відповідальність особи, яка вчинила злочин у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на психічну хворобу; обмежена осудність, її значення; кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння, та її обґрунтування.

Вивчаючи поняття неосудності слід звернути увагу на зміст ознак медичного (біологічного) та юридичного (психологічного) критеріїв неосудності; співвідношення медичного та юридичного критеріїв неосудності; наслідки визнання особи неосудною.

Практичні завдання

1. Слідчим Соснівського РВ УМВС України в Черкаській області було порушено кримінальне провадження проти Пилипенка, який вбив свого сусіда по кімнаті гуртожитку Уткіна. На досудовому слідстві Пилипенко не заперечував проти факту вбивства, але заявив, що не може відповідати за свої дії, тому що хворий на хронічне психічне захворювання – епілепсію. Судово-психіатричною експертизою було встановлено, що Пилипенко дійсно страждає епілепсією, і під час вбивства перебував у стані епілептичного припадку.

Чи можна визнати Пилипенка неосудним? Які критерії неосудності?

2. 18 січня 14-річний Сіверцев та 13-річний Карась святкували день народження останнього (йому виповнилося 14 років). Вони вживали алкогольні напої, веселилися й танцювали. Потім їм стало нудно вдома, а тому

хлопці вирішили піти на дискотеку. Близько 21.00 год. по дорозі на дискотеку вони зустріли своїх однокласників Мамута та Коркіна, які поверталися додому. Карась запропонував Мамуту та Коркіну випити горілки та потім піти разом на дискотеку святкувати його день народження, однак хлопці відмовились, мотивуючи тим, що не вживають спиртних напоїв і на дискотеку сьогодні йти не хочуть. Тоді Карась вдарив Коркіна пляшкою горілки, яку тримав в руці по голові. Коли останній впав, Мамут підбіг до Карася щоб захистити друга, але теж отримав три удари по голові, в результаті яких втратив свідомість. В цей час Сіверцев бив Коркіна в живіт та груди, а потім забрав у нього мобільний телефон та гаманець.

Визначте суб'єкт даного злочину. З якого моменту необхідно вважати Карася таким, що досягнув 14 років?

3. Собовенка було притягнуто до кримінальної відповідальності за згвалтування Ромашової. Однак, після вчинення злочину він захворів на психічну хворобу. За висновком судово-психіатричної експертизи суд звільнив Собовенка від кримінальної відповідальності за вчинений злочин і застосував до нього примусові заходи медичного характеру в психіатричній лікарні з суворим наглядом.

Ознайомтеся з диспозицією ст. 19 КК України та визначте, чи правильне рішення прийняв суд? Чи можливо притягнути Собовенка до відбування покарання після його одужання?

4. Варламова було затримано на стадіоні за хуліганство під час футбольного матчу. Він голосно лаявся, ображав та бив громадян, бив пляшки від пива. Під час спроби працівників міліції наблизитися до нього він намагався втекти, однак його було затримано. У відділку міліції він заявив, що був п'яний і нічого не пам'ятає. В результаті медичного освідування було встановлено, що Варламов перебував у стані сильного алкогольного сп'яніння.

Як за діючим законодавством вирішується питання про відповідальність за злочин, вчинений у стані сп'яніння? Чи виключає стан сильного сп'яніння осудність особи? Як обґрунтовується в теорії питання кримінальної відповідальності за злочини, вчинені в стані фізіологічного сп'яніння? Чи підлягає Варламов кримінальній відповідальності?

5. Близько 22 години 16 лютого 2006 року Романов спричинив тяжке тілесне ушкодження Федорову, який через 2 дні помер у лікарні. Слідством було встановлено, що Романов народився 16 лютого 1993 р. о 18 год. 15 хв.

Чи може Романов підлягати кримінальній відповідальності за вчинене вбивство? З якого віку настає кримінальна відповідальність за КК України? Коли особа вважається такою, що досягла віку кримінальної відповідальності? Як встановлюється вік особи при відсутності документальних даних?

6. Стародуб систематично зловживав спиртними напоями протягом декількох років, постійно приходив додому п'яним і ображав дружину. Одного дня, прийшовши додому п'яним, він почав знову бити і ображати її. Через систематичне знущання чоловіка у неї виник стан сильного душевного хвилювання і вона вдарила його сковорідкою по голові. В результаті дуже сильного удару чоловік помер. Дружину було засуджено за умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.

Чи правильно вирішено справу? Чи можна вважати дружину Стародуба суб'єктом злочину?

7. Шаповаленка було засуджено до п'яти років позбавлення волі за вчинення крадіжки, поєднаної з проникненням у житло потерпілого. Відбувши два роки покарання, він захворів на психічне захворювання, в результаті чого не зміг далі відбувати покарання, а тому був направлений до психіатричної лікарні на лікування. Пробувши 2 роки у психіатричній лікарні, Шаповаленковилікувався і був направлений для відбування невідбутої частини покарання.

Ознайомтеся із ст.ст. 19 та 84 КК України. Чи правильне рішення прийняв суд?

8. Сидорова, перебуваючи на 9-му місяці вагітності не була одруженою з батьком дитини Науменком. За декілька днів до пологів Сидорова сказала Науменку, що скоро народиться у неї дитина, а тому необхідні гроші. Науменко дуже розгнівався і відповів, що йому дитина не потрібна, а тому її треба позбавити життя безпосередньо під час пологів.

Сидорова, побоюючись залишитися сама та без будь-яких засобів до існування так і зробила. Сидорову притягли до кримінальної відповідальності за ст. 117 КК України – умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (за вбивство при пом'якшуючих обставинах).

Хто є суб'єктом даного складу злочину, передбаченого ст. 117 КК України? Як необхідно вирішити питання про кримінальну відповідальність Науменка?

9. В ресторані громадянин Лялін влаштував сварку зі своїм сусідом по столу, наніс йому образу, потім вдарив стільцем. Після цього Лялін перевернув стійку буфету й перекинув декілька столиків. При наближенні працівників міліції він намагався зникнути, але був затриманий. Доставлений до відділу міліції Лялін заявив, що був п'яний і нічого не пам'ятає. Медичним оглядом встановлено, що Лялін перебував у стані сильного алкогольного сп'яніння.

Як за діючим законодавством вирішується питання про відповідальність за злочин, вчинений у стані сильного алкогольного

сп'яніння? Чи виключає стан сильного алкогольного сп'яніння осудність особи? Як обґрунтовується в теорії кримінального права відповідальність за злочини, вчинені у стані фізіологічного сп'яніння? Чи підлягає кримінальній відповідальності Лялін?

10. Тобакіна було затримано за хуліганські дії, вчинені ним в нетверезому стані на пероні вокзалу. Судово-психіатрична експертиза, призначена органами слідства у зв'язку з тим, що раніше Тобакін підлягав лікуванню в психіатричних лікувальних закладах, встановила, що діяння він вчинив у стані сп'яніння, що мало патологічний характер.

Чи підлягає Тобакін кримінальній відповідальності за вчинення суспільно небезпечної дії?

ТЕМА: Суб'єктивна сторона злочину.

Вивчаючи цю тему, необхідно засвоїти такі питання: поняття і значення суб'єктивної сторони злочину за кримінальним правом; поняття і форми вини; значення для кримінальної відповідальності мотиву та мети злочину.

Особливу увагу належить приділити вивченню форм вини за кримінальним правом України, при цьому необхідно усвідомити не тільки поняття окремих видів умислу і необережності, але й вміти розкрити їх зміст, інтелектуальні та вольові ознаки.

Належить вивчити особливості складів із змішаною формою вини, а також поняття і види юридичної і фактичної помилок, з'ясувати їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Практичні завдання

1. Дачник Зуєв, тимчасово залишаючи свою дачу та відїзжаючи до міста, підключав до електромережі дротяну огорожу навколо дачі, щоб запобігти шкоді від худоби, яка паслася поблизу та небажаним особам, які могли б зайти на територію дачі. Напруга в електромережі становила 220 V. Перед підключенням огорожі Зуєв повивіщував на неї виготовлені ним щити з об'явою: «Обережно, огорожа під напругою. Смертельно». Після того, як Зуєв в наступний раз поїхав до міста, вночі житель сусіднього села Громов спробував вчинити крадіжку з дома Зуєва. Коли Громов перелазив через забір то доторкнувся до огорожі й був смертельно травмована. На допиті Зуєв пояснив, що він нікому не бажав смерті, тому і розвісив таблички з попередженням про безпеку. Зуєва було засуджено за умисне вбивство.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони скоєного злочину. Чим відрізняється непрямий умисел від злочинної самовпевненості?

2. Іванов маючи намір на вчинення таємного викрадення чужого майна, вночі проник до квартири Савченко. Перебуваючи в квартирі він став шукати гроші та коштовності, але не знайшов. Тоді Іванов викрав з одержної шафи пальто, вартістю 3000 грн. та шкіряну валізу. Валізу він не відкривав, тому що не хотів гаяти часу і боявся, що його можуть побачити та затримати.

З викраденим майном Іванов направився до себе додому. Відкривши валізу, він побачив, що в ній знаходилися гроші у сумі 10000 грн., пакет з наркотичною речовиною (марихуана) вагою 600 гр., та пістолет «ТТ». Через тиждень Іванов збув 300 грамів марихуани Петренко, після чого був затриманий працівниками міліції. При обшуку в його квартирі були знайдені викрадені ним з квартири Савченка наркотики та пістолет, а гроші він вже встиг витратити.

Вирішіть питання про відповідальність Горохова.

3. Озброєний обрізом мисливської рушниці Жолобов з метою викрадення відеоапаратури проник до будинку обласної телерадіокомпанії, під погрозою вбивства зв'язав сторожа, засунувши йому в рот великий кляп. Кляп перекрив дихальні шляхи і сторож помер.

Визначте форму і вид вини у вчинених Жолобовим злочинах.

4. Самсонов, повернувшись з місць позбавлення волі, де він відбував покарання за зґвалтування, вирішив помститися судді Штанько, яка, як він вважав, призначила йому занадто суворе покарання. Увечері Самсонов дочекався Штанько біля під'їзду її дома, завдав декілька смертельних ножових поранень. Як було встановлено в ході слідства, в темноті Самсонов помилково прийняв Жукова за Штанько, якому і спричинив смертельні поранення.

Вирішіть питання про відповідальність Самсонова.

5. Ветров перебував в гостях у родини Коржових. Скориставшись моментом, коли Коржов вийшов з квартири в сарай, Ветров став чіплятися до його дружини, зривати з неї одяг та цілувати. Коржова прохала Ветрова припинити свої дії, захищалася. Коли Коржов зайшов до кімнати і побачив, що Ветров чіпляється до його дружини, він схопив Ветрова і відштовхнув від своєї дружини. Від поштовху Ветров впав на підлогу і Коржов наніс йому один удар в живіт, чим спричинив тяжке тілесне ушкодження.

На досудовому слідстві Коржов пояснював, що наносити тяжкі тілесні ушкодження Ветрову він не бажав, і був ображений його діями та хотів захистити дружину.

Вирішіть питання про відповідальність Коржова.

6. Мамедов і Керімов, розпиваючи спиртні напої, посварилися і почали битися. Мамедов вдарив Керімова рукою в обличчя, від чого Керімов упав і

вдарився головою об бетонну підлогу. Керімов від одержаного ушкодження потилиці та м'яких тканин мозку помер. Мамедов пояснював, що вбивати Керімова не бажав.

Вирішіть питання про відповідальність Мамедова.

7. Пожаров робив ремонт у своєму домі поблизу дитячого майданчика, на якому гралися малолітні Прохоров, Степанов та Торбенко. Хлопчики стали дратувати і сміятися з Пожарова, відволікаючи його від роботи. Пожаров спочатку лаяв їх нецензурними словами, а після цього з метою налякати махнув рукою в їх сторону. З руки Пожарова зірвався шматок вапна і потрапив в око Степанова, внаслідок чого він осліп на одне око. На досудовому слідстві Пожаров пояснював, що не хотів нікому завдати шкоди, а хотів тільки прогнати хлопчиків.

Вирішіть питання про відповідальність Пожарова.

8. Володіна, яка працювала тренером з плавання в басейні, дала групі новачків – учням молодших класів – завдання і простежила, як вони зі спеціальними дощечками в руках спускалися до басейну. Потім вона на порушення встановлених правил проведення тренування новачків підійшла до колеги по роботі, випустивши з поля зору свою групу. Раптом почулися голосні крики дітей, які кликали на допомогу. Кинувшись у воду, один з тренерів підняв з дна басейну дівчинку з групи Володіної. Після надання першої допомоги дитину негайно було доставлено до реанімаційного відділення лікарні. Однак врятувати її не вдалося.

Ознайомтеся зі ст.137 КК України. Чи повинна Володіна відповідати за смерть дівчинки? Якщо так, то визначте суб'єктивну сторону вчиненого нею злочину.

9. Брати Котовські у стані сп'яніння опівночі прийшли до будинку, де проживав їхній знайомий Чуб, щоб дізнатися, чи немає в квартирі Чуба Столярчука і Малярчука, з якими вони весь день пиячили. Коли Чуб відкрив двері і сказав, що нікого у нього немає, Котовські вдерлися до квартири, збили Чуба з ніг, зв'язали і почали бити ногами і пляшкою, наносячи удари в голову і груди. Всього було нанесено 45–50 ударів. Чуб на місці події помер.

Ознайомтеся зі ст. 115 КК України. Визначте, які елементи (ознаки) суб'єктивної сторони складу злочину в даному випадку впливають на його кваліфікацію.

10. Касир магазину Дудка їхала в кабіні вантажної автомашини до міста, маючи в портфелі 86000 грн., які слід було здати до банку. По дорозі у автомашини лопнула шина і водій почав її ремонтувати, а Дудка, вийшовши з машини, сіла на траву на узбіччі дороги. Після того, як машина була відремонтована, Дудка поїхала далі. Від'їхавши від місця ремонту близько 10 км, вона згадала, що забула в траві портфель з грошима магазину.

Повернувшись до місця ремонту машини, Дудка портфеля не виявила.
У якій формі виразилася вина Дудки?

ТЕМА: Стадії вчинення злочину.

Готуючи цю тему, необхідно засвоїти такі питання: поняття, види і значення стадій вчинення злочину; відмежування готування до злочину від виявлення наміру; види готування; види замаху; підстави і межі кримінальної відповідальності за готування і замах на злочин; кваліфікація готування і замаху; обставини, які враховує суд при призначенні покарання за попередню злочинну діяльність; підстави і умови виключення кримінальної відповідальності при добровільній відмові від доведення злочину до кінця, відміна добровільної відмови від дійового каяття.

Практичні завдання

1. Між сусідками Козаченко та Потаповою давно склалися неприязні стосунки. Після чергової сварки Потапова вирішила вбити Козаченко. Одного дня, взявши у чоловіка мисливську рушницю, Потапова прийшла до Козаченко, з метою вбити її. Однак, зробивши 2 постріли, одним з яких було поранено Козаченко в передпліччя, Потапова, злякавшись вчиненого, викликала швидку допомогу, щоб врятувати життя потерпілій. Завдяки своєчасно наданій медичній допомозі Козаченко залишилася живою.

Як необхідно вирішити питання про кримінальну відповідальність Потапової? Чи змінилося б рішення, якщо б Потапова не зупинилася, а врятувати життя потерпілої вдалося завдяки втручанням сусідів, які прибігли на крики? Визначте різницю між закінченим та незакінченим злочином. Чи має значення для добровільної відмови, за чією ініціативою особа відмовляється від доведення злочину до кінця?

2. Працівники заводу Прохоров та Маслов з метою крадіжки грошей із каси заводу вночі проникли на територію заводу і, зламавши замок, увійшли в приміщення каси. Однак, не зумівши відкрити сейф, вони зрозуміли, що заволодіти грошима їм не вдасться, а тому вирішили покинути приміщення. Однак були затримані охороною на заводському дворі.

Чи підлягають Прохоров та Маслов кримінальній відповідальності?

3. Мартиненко, розпиваючи спиртні напої з Іванкіною, запропонував їй вступити з ним в статевий зв'язок, на що отримав відмову. Розсердившись, Мартиненко почав зривати одяг з дівчини та декілька разів вдарив її, намагаючись подолати опір. Однак, дівчині вдалося вирватися, вона вибігла з кімнати, закривши за собою вхідні двері, зачинивши всередині Мартиненка.

В результаті чого він був затриманий співробітниками міліції.

На якій стадії було припинено даний злочин? Як необхідно кваліфікувати дії Мартиненка? Як би вирішувалося питання про кримінальну відповідальність, якби на вмовляння дівчини Мартиненко сам припинив гвалтувати її?

4. Винокуров дізнався, що в кюветі біля залізничної колії його друзі гвалтують жінку, що перебуває у стані сп'яніння. Він також пішов туди, щоб вступити з нею в статевий зв'язок, але був затриманий співробітниками міліції. «Якби мене не затримали, я б вступив із жінкою у статевий зв'язок», - заявив він. Винокурова засуджено районним судом за готування до згвалтування. Апеляційний суд області прийняв рішення про звільнення Винокурова від кримінальної відповідальності, оскільки його дії є лише виявом наміру.

Чи правильне рішення прийняв апеляційний суд? Відповідь обґрунтуйте.

5. З метою заволодіння квартирою та майном свого чоловіка, який мав намір з нею розлучитися, Курочкіна вирішила його отруїти. З цією метою вона придбала у знайомої отруту, призначену для знищення пацюків, та підмішала її в їжу, якою пригощала свого чоловіка. Приймавши отруту разом з їжею, Курочкін на протязі двох днів дуже погано себе почував, його постійно нудило. Ніяких інших наслідків не настало. Судово-медичною експертизою встановлено, що порошок був непридатним для отруєння людини.

Як кваліфікувати дії Курочкіної?

6. Кропивницький, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, скориставшись відсутністю сусідів, проник до їхнього будинку з метою викрадення грошей та майна. Знайшовши гроші в сумі 765 \$ США, а також деякі цінні речі, Кропивницький взяв їх. Однак, допивши чергову пляшку горілки, внаслідок сп'яніння прямо в квартирі сусідів заснув. У такому стані його й виявив власник будинку, який через деякий час повернувся додому, і викликав працівників міліції.

Як кваліфікувати дії Кропивницького? Ознайомтесь із ст. 185 КК України. Коли крадіжка вважається закінченим злочином?

7. Брати Парамонови та Жуковський з метою отримання суми грошей в розмірі 2 млн. \$ США захопили автобус з дітьми, який прямував на екскурсію до міста Львів. Заложивши в автобусі бомбу, злочинці не випускали нікого з автобусу, вимагали протягом 10 годин принести їм гроші, а також надати літак з пілотом, для того щоб вони змогли втекти. Однак, у вказаний час вимоги злочинців не були виконані, рознервувавшись Володимир Парамонов привів в дію бомбу. Та вибуху не відбулося через несправність механізму. Злочинців було затримано на місці.

Чи є в діях злочинців закінчений склад злочину, передбаченого ст. 147 КК

України? Ознайомтеся із статтею 258 КК України. Як необхідно вирішити справу?

8. Антонов та Халецький вирішили обікрасти ощадбанк, який розміщувався на першому поверсі будинку, зайнятого під готель. З цією метою вони зняли номер, що знаходився над ощадбанком, і підготували інструменти, необхідні для пролому підлоги. Однак свій намір Антонов і Халецький не змогли здійснити, оскільки тієї ж ночі, коли вони збиралися скоїти крадіжку, були затримані міліцією, яка розшукувала їх за інші злочини.

Кваліфікуйте дії Антонова та Халецького. Відповідь обґрунтуйте.

Варіант 2: Антонов та Халецький були затримані, коли проломили підлогу й проникли в ощадбанк.

Варіант 3: вночі Антонов та Халецький через пролом підлоги проникли в приміщення ощадбанку й зламали неспалиму шафу, однак грошей там не виявилось, оскільки вони зберігалися в спеціальній кімнаті-сейфі.

9. Білоус, прямуючи на машині, якою керував, з м. Сміла до м. Черкаси, посадив у кабінку Іванову, обіцяючи довести її до будинку в м. Черкаси. На шляху прямування Білоус запропонував Івановій вступити з ним в статевий зв'язок. Отримавши відмову, Білоус почав погрожувати Івановій, що застосує до неї фізичну силу для досягнення своєї мети. Іванова просила Білоусова не чіпати її і заявила, що її чоловік записав номер автомашини, якою керував Білоус, тому, коли з нею щось трапиться, він буде нести відповідальність. Злякавшись, Білоус висадив Іванову на дорозі, а сам поїхав.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Білоусова.

10. Наумов з метою вчинення крадіжки намагався вночі проникнути в промтоварний магазин. При спробі відкрити двері ломиком, роздався сигнал сирени спеціального пристрою. Перелякавшись, Наумов втік, залишивши в дверях знаряддя зламу. Через деякий час він повернувся до магазину, забрав ломик і зник, але невдовзі був затриманий.

Кваліфікуйте дії Наумова. Відповідь обґрунтуйте.

ТЕМА: Співучасть у злочині.

Готуючись до занять з цієї теми необхідно засвоїти наступні питання: поняття співучасті, яке дається в ст. 26 КК України, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки; форми співучасті; види співучасників; підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників, ексцес виконавця, співучасть у злочинах із спеціальним суб'єктом, невдале підбурювання і пособництво ст.ст. 29,30 КК України; добровільна відмова співучасників ст. 31 КК

України.

Вивчаючи питання про форми співучасті та види співучасників, слід звернути увагу на зміст ознак, які характеризують кожну з форм співучасті та кожний з видів співучасників, а також критерії їх розмежування.

Практичні завдання

1. Миронов, звільнившись із місць позбавлення волі, де відбував покарання за умисне вбивство, вирішив помститись Карпову, який виступав у суді свідком і дав докладні показання про злочин, вчинений Мироновим. З цією метою він підмовив 12-річного Іванова вистрелити з рушниці в Карпова, коли той буде повертатися додому. За це він пообіцяв подарувати хлопцеві рушницю. Ввечері, дочекавшись Карпова, Іванов вистрелив у нього, від якого Карпов помер.

Чи мають місце в цьому випадку ознаки співучасті? Як належить вирішити питання про відповідальність Миронова та Іванова? Кваліфікуйте дії злочинців.

2. Під час поїздки на автомобілі, який належав Бурову, Яковенко попрохав Бурова збільшити швидкість, щоб наздогнати автомобіль, що їхав попереду. За це він пообіцяв останньому хорошу винагороду. Яковенко розвинув недозволену швидкість, на повороті не впорався з керуванням, заїхав на тротуар і збив пішохода, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішить питання про відповідальність Бурова та Яковенко та кваліфікуйте їх дії.

3. 15-річний Захаров та 13-річний Горбов вирішили обікрасти квартиру, в якій проживав Петренко. З цією метою вони, перебуваючи в приміщенні класу школи, викрали із портфеля його малолітнього сина Олексія ключі від квартири. Наступного дня Захаров та Горбов за допомогою викрадених ключів проникли до квартири Петренко, звідки викрали майно на суму 4500 грн.

Вирішить питання про відповідальність Захарова та Горбова та кваліфікуйте їх дії.

4. Маючи потребу в грошах Жуков запропонував Бойко вчинити крадіжку з квартири Степанової. Дочекавшись моменту, коли Степанова пішла на роботу, Жуков та Бойко відкрили двері та проникли в квартиру. Перебуваючи в квартирі вони стали складати майно в сумки. В цей час в квартиру увійшла Степанова, та побачивши Жукова і Бойка, стала кричати та звати на допомогу.

Жуков та Бойко підбігли до Степанової, збили з ніг та стали бити її

ногами, чим спричинили тяжкі тілесні ушкодження. Після того, як Степанова знепритомніла, Бойко затягнув її до кімнати та згвалтував її. Заволодівши майном потерпілої, Жуков і Бойко покинули місце злочину.

Вирішіть питання про відповідальність Жукова та Бойка та кваліфікуйте їх дії. Визначте форму співучасті та види співучасників. Чи можна в даному випадку говорити про ексцес виконавця?

5. Петренко запропонував Ляхову вчинити крадіжку з квартири Шмакова та розповів, де в квартирі заховані гроші та коштовності. Під час вчинення крадіжки Ляхов був затриманий працівниками міліції. Як з'ясувалося пізніше, Петренко маючи намір помститися Ляхову, після того, як запропонував йому вчинити крадіжку, повідомив про те, що Ляхов збирається вчинити крадіжку правоохоронним органам.

Вирішіть питання про відповідальність Ляхова та Петренко та кваліфікуйте їх дії.

6. До Леонова, який ремонтував власний автомобіль, підійшли Лузан та Березняк і запитали, чи не купить він у них за ціною вдвічі нижчою ніж в магазині, колеса для автомобіля. Леонов погодився. Лузан та Березняк на сусідній вулиці вночі зняли четверо коліс з автомобіля Осипова, а наступного дня принесли їх Леонову, одержавши обумовлену суму грошей. Про те, що колеса крадені Леонов не знав.

Вирішіть питання про відповідальність Леонова, Лузана та Березняка? Кваліфікуйте дії злочинців.

Варіант 2: коли Лузан та Березняк запропонували Леонову придбати колеса, вони повідомили останньому, що ці колеса викрадуть у Осипова. На що Леонов погодився.

7. Зарубін вкрав на комбінаті два рулони тканини, перекинув їх через огорожу і сховав біля залізничної колії у кюветі. Потім він пішов додому, запропонував своєму сусідові Сватикову допомогти йому перевезти тканину додому. Той взяв санчата і разом із Зарубіним пішов по тканину. Після того, як злочинці забрали рулони з тканиною, вони відвезли їх до знайомого кравця Дудорова, який і придбав викрадене. Зарубін та Сватиков повідомили Дудорову, що тканина крадена, на що останній відповів: «Чи мені не все одно де купляти».

Вирішіть питання про відповідальність Зарубіна, Сватикова та Дудорова?

8. Малахов, маючи неприязні стосунки зі своєю дружиною, підмовив Петрова, щоб той її вбив, коли Малахов буде у відрядженні. За це Малахов заплатив Петрову 5000 грн. З метою вбивства дружини Малахова, Петров купив пістолет «ГТ», та коли Малахов поїхав у відрядження, прийшов до нього додому. В квартирі була дружина Малахова, яку Петров намагався

вбити, але вона стала прохати Петрова, щоб він її не вбивав. Петров її пожалів і не став вбивати, після чого пішов з квартири Малахова. Йдучи додому, Петров викинув пістолет на смітник, а Малахов був впевнений втому, що Петров реалізує його злочинний намір.

Вирішіть питання про відповідальність Малахова та Петрова та кваліфікуйте їх дії.

9. Стайкіна, яка працювала в КСП вантажником зерна, що перевозилося з току на склад, запропонувала Трошкіній та Петуховій вкрати його. Коли вони від цього відмовились, Стайкіна сама насипала зерно в мішки і скинула їх по дорозі в траву. Після роботи Стайкіна пішла до місця, де скинула мішки з зерном, і, побачивши Петухову, яка їхала мимо підводою, попросила відвезти зерно до неї у двір, що й було зроблено.

Визначте відповідальність Стайкіної, Петухової та Трошкіної і кваліфікуйте їх дії.

10. Анікін, Бірюков та Кротов погрожуючи ножем здійснили розбійний напад на Прохорова, забравши в нього пальто, костюм та годинник. Ці речі вони віднесли на квартиру свого однокласника Шебестова і, сказали, що речі ними вкрадені, та попросили сховати їх на два дні. Наступного дня всі учасники злочину були заарештовані, а речі повернуті потерпілому.

Визначте відповідальність Анікіна, Бірюкова, Кротова та Шебестова і кваліфікуйте їх дії.

ТЕМА: Множинність злочинів.

Вивчаючи цю тему, насамперед необхідно з'ясувати поняття та ознаки множинності злочинів, її юридичну характеристику. Далі потрібно звернути увагу на поняття і види одиничного злочину як структурного елементу множинності і усвідомити ознаки простих і ускладнених одиничних злочинів.

Вирішуючи завдання, необхідно обґрунтувати висновки про види множинності (сукупність злочинів, повторність, рецидив) їх ознаки, і критерії відмежування сукупності злочинів і повторності від суміжних з ним понять.

Практичні завдання

1. Рибін, раніше засуджений за крадіжку, після звільнення, однак до

погашення судимості, вчинив ще одну крадіжку.

Чи є в діях Рибіна повторність злочину та кваліфікуйте його дії? Аргументуйте свою відповідь.

2. Коломієць протягом тижня здійснив у супермаркеті міста Черкаси 18 кишенькових крадіжок. Кожна з них завдала окремим потерпілим шкоду на суму від 150 до 800 гривень, загальна ж сума викраденого становила 5745 гривень. При затриманні Коломієць пояснив, що мав намір зібрати суму в 25000 гривень, яка необхідна для проведення операції його тяжко хворій дружині.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України та приміткою до неї. Чи має місце в даному випадку множинність злочинів, а якщо має, то в якій формі? Кваліфікуйте дії Коломіїця.

3. Водій таксі Щепкін, керуючи автомобілем, порушив правила дорожнього руху, внаслідок чого збив пішохода, який переходив вулицю на зелене світло світлофора. Після зіткнення Щепкін, злякавшись відповідальності, збільшив швидкість і спробував втекти. Через 12 хвилин він, рухаючись зі швидкістю, що перевищувала дозволена, під час повороту не впорався з керуванням і збив ще одного пішохода. Від заподіяних ним тілесних ушкоджень обидва пішоходи померли на місці події.

Ознайомтеся зі статтями 135 і 286 КК України та визначте, чи мала тут місце множинність злочинів? Яке кримінально-правове значення має кожний з наведених в умовах задачі епізодів? Кваліфікуйте дії Щепкіна.

4. Прохоров, працюючи на радіозаводі “Маяк” та маючи намір викрасти радіоприймач, кожного дня виносив з заводу окрему деталь радіоприймача. Під час виносу чергової деталі, охоронцем, на прохідній заводу у Прохорова було вилучено цю деталь.

Скільки злочинів вчинив Прохоров? Як необхідно кваліфікувати його дії? Чи змінилася б кваліфікація, якби Прохоров виносив з заводу вже готові радіоприймачі і продавав їх?

5. Давидова, працюючи начальником ЖЕО, за окрему плату оформляла прописку особам, які не мали на це права. В результаті цього вона отримала від Осипова, Калашнікової, Майстрова та Долота кошти у розмірі по 100 \$ США. Судом дії Давидової кваліфіковано за ч. 4 ст. 368 КК як одержання неправомірної вигоди службовою особою повторно.

Ознайомтеся зі ст. 368 КК України та приміткою до неї. Чи є підстави вважати дії Давидової продовжуваним злочином? Чи правильно визначив суд кваліфікуючу ознаку одержання неправомірної вигоди службовою особою?

6. Маляренко, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вночі

розбив вікно продуктового магазину, зайшов усередину і взяв 7 пляшок горілки, 5 палок ковбаси, буханку хліба, 10 плиток шоколаду і вісім коробок з печивом. Все це він відніс до себе додому. Випивши вдома пляшку горілки, Маляренко повернувся до магазину, зайшов усередину, однак був затриманий працівниками міліції. На допиті він пояснив, що повернувся до магазину, оскільки вдома у нього виник намір забрати решту пляшок горілки, що там залишалися.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України та приміткою до неї. Чи наявна в діях Маляренка множинність злочинів? Дії Маляренка кваліфікуйте.

Варіант 2. На допиті Маляренко пояснив, що намір забрати всі пляшки з горілкою виник у нього одразу, але він вирішив реалізувати цей намір у два прийоми, адже не міг забрати все одразу.

7. Інспектор оперативної частини Караченцев систематично проносив на територію кримінально-виконавчої установи спиртні напої, які продавав засудженим за цінами, що у два рази перевищували роздрібні. Усього впродовж трьох місяців Караченцев продав засудженим 10 пляшок горілки, отримавши від цього прибуток у розмірі 1300 грн.

Як необхідно вирішити питання про кримінальну відповідальність Караченцева? Скільки злочинів він вчинив? Кваліфікуйте дії Караченцева.

8. Чумак і Зеленін у нетверезому стані вирішили викрасти машину, щоб покататися на ній. З цією метою вони зайшли у двір будинку № 34 по вул. Університетській м. Черкас, і намагались завести мотор автомобіля “Волга”, який належав гр. Пучко. Після того, як їм це не вдалося, Чумак та Зеленін залишили “Волгу” і здійснили спробу викрасти автомобіль “Москвич”, який належав Івашкові. Побачивши, що цю машину завести вони також не зможуть, Чумак і Зеленін пішли на бульвар Шевченка, де і були затримані працівниками міліції під час чергової спроби викрасти автомобіль “FORD”, який належав Соколову.

Визначте скільки злочинів вчинили Чумак і Зеленін та кваліфікуйте їх дії. Чи можна вважати їх дії продовжуваними? Чим відрізняється повторність злочинів (як вид множинності) від продовжуваного злочину?

9. У приміщенні диспетчерської гаража між Поповим, Щипіним та Товстим виникла суперечка. Коли Щипін і Товстий почали бити Попова, він схопив металеву заготовку (7 кг) і з метою вбивства обох наніс нею Щипіну удар по голові, а коли той упав, двічі вдарив по голові Товстого. Від одержаних травм Щипін і Товстий померли на місці події.

Ознайомтеся з пунктами 1 та 13 ч. 2 ст. 115 КК України, а також з пунктами 5 та 17 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. № 2. Скільки злочинів вчинив Попов та кваліфікуйте його дії?

Варіант 2: Під час нанесення удару Щипін відхилився, і заготовка ковзнула по голові, внаслідок чого він упав, втратив свідомість, але залишився живим. Спричиненими діями Щипіну було нанесено тяжкі тілесні ушкодження.

10. Федорченко у складі групи за попередньою змовою вчинив крадіжку. Після закінчення досудового слідства набрав чинності закон про амністію, що поширювався на Федорченка і передбачав звільнення його від кримінальної відповідальності. Через два тижні після звільнення від кримінальної відповідальності він таємно викрав в універмазі чоловіче пальто, вартість якого становила 1260 грн.

Ознайомтеся зі ст. 185 КК України та приміткою до неї. Чи мала місце в діях Федорченка множинність злочинів? Яке кримінально-правове значення має для вирішення цього питання закон про амністію? Дії Федорченка кваліфікуйте.

Варіант 2: Федорченко вчинив крадіжку пальта після набрання чинності закону про амністію, але до прийняття рішення про звільнення його від кримінальної відповідальності.

ТЕМА: Обставини, що виключають злочинність діяння.

Вивчаючи цю тему, слід зрозуміти, що необхідна оборона, затримання особи, що вчинила злочин, крайня необхідність, фізичний або психічний примус, виконання наказу або розпорядження, діяння, пов'язане з ризиком, та виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, які передбачені в розділі 8 Загальної частини КК України, при наявності вказаних в законі підстав виключають кримінальну відповідальність і вважаються діяннями правомірними і суспільно корисними (суспільно сприйнятливими). Для вірного застосування ст.ст. 36-43 КК України необхідно з'ясувати умови правомірності діянь у випадках, передбачених вказаними статтями розділу.

Розглядаючи питання про необхідну оборону, слід мати на увазі, що відповідно до Конституції України (ст. 27) право на необхідну оборону визнається невід'ємним правом будь-якої особи. Велике значення має питання про уявну оборону, що пов'язана з фактичною помилкою особи відносно наявності посягання (ст. 37 КК України). Особливу увагу слід звернути на ч. 3 ст. 36 КК України, де сформульовані ознаки перевищення меж необхідної оборони, відповідальність за яке настає лише у випадках, вказаних в ст.ст. 118 та 124 КК України.

Практичні завдання

1. Соколов, який був запрошений до Рибкіна, затіяв сварку, через що хазяїн вигнав його з будинку. Сусіди попередили Рибкіна, що Соколов вважає себе ображеним і ходить біля будинку з ножом у руках. Коли гості розійшлися, Рибкін, поклавши поряд із собою рушницю, ліг спати. Через деякий час Соколов, почав вдиратися до будинку Рибкіна, зламавши на дверях замки. Зайшовши в середину, Соколов закричав: «За те, що ти мене образив Рибкін, я тебе вб'ю». Рибкін схопив мисливську рушницю і вистрелив у напрямку дверей. Соколову були спричинені тяжкі тілесні ушкодження, від яких він помер у лікарні.

Дайте кримінально-правову оцінку поведінки Рибкіна.

2. Повертаючись вночі додому, Гавришев повинен був іти через яр. Спускаючись туди і побоюючись, що на нього можуть напасти, він розкрив складного ножа. В яру він зустрів Трушкіна і Прохорова, які йшли з роботи. Зіткнувшись з Трушкіним, Гавришев завдав йому ножом удару в груди, заподіявши тяжкі тілесні ушкодження. Він пояснив свої дії тим, що Трушкін і Прохоров здалися йому грабіжниками, оскільки раніше в цьому місці траплялися неодноразові випадки пограбування людей.

Дайте кримінально-правову оцінку поведінки Гавришева?

3. Від'їжджаючи у відпустку, Турковський для захисту своєї квартири від злодіїв приладнав біля вхідних дверей своєї квартири заряджений арбалет, який повинен був вистрілити, коли відчинялися двері. У його відсутність лопнула труба парового опалення і начальник ЖЕКу дав вказівку відчинити квартиру для ліквідації аварії. Коли слюсар відчинив двері, то арбалет вистрелив та смертельно його травмував.

Дайте кримінально-правову оцінку дій Турковського?

4. Альпіністи Струмилін і Рюмін заблукали в горах. Почався буран, це ускладнило орієнтування, і Рюмін звалився у прірву. Він повис на мотузці, яка зв'язувала його зі Струмиліним. Той спробував витягти Рюміна, але не зміг цього зробити і перерізав мотузку, побоюючись, що загине разом з Рюмінім. Останній упав в ущелину і загинув.

Чи можна вважати дії Струмиліна вчиненими у стані крайньої необхідності?

5. Карамзін, виконуючи спеціальне завдання, став членом організованої злочинної групи з метою розкриття її злочинної діяльності. Для того, щоб отримати «довіру», він вимушений був брати участь у вчинюваних групою крадіжках, грабежах і розбоях, застосовуючи інколи насильство до потерпілих. Одного разу при черговому розбої керівник групи Осипов, щоб остаточно переконатись у «благонадійності» Карамзіна, наказав останньому

вбити потерпілого, що Карамзін і зробив.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Карамзіна.

6. Група злочинців перед закриттям відділення Ощадбанку увірвалася в приміщення, де, погрожуючи пістолетами, почали вимагати у касира Петрової наявні у касі гроші. На крик з'явився охоронець банку Копилов, який намагався перешкодити нападникам, але не зміг цього зробити, оскільки отримав поранення. Побоюючись за своє життя, Петрова віддала гроші.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Петрової.

7. Пізно ввечері до Сидорова, який стояв один на зупинці громадського транспорту, підійшов Карпов та погрожуючи застосуванням до нього фізичного насильства небезпечного для життя та здоров'я став вимагати гроші. Сидоров відповів відмовою, після чого Карпов став його бити руками та ногами в різні частини тіла. У відповідь на дії Карпова, Сидоров достав з кишені ніж та вдарив ним Карпова в живіт, спричинив тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили його смерть. Як пояснив Сидоров, Карпова він вбивати не хотів, а тільки захищався від нього.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Сидорова.

8. Марков ввечері побачив з вікна свого будинку, що двері його гаража відкриті і з нього виходить Галкін з мішком в руках. Марков вийшов на вулицю та побіг за Галкіним, який став тікати від нього, коли Марков став кричати Галкіну, щоб той зупинився. Через деякий час Галкін, усвідомлюючи, що йому не вдасться втекти, зупинився. Коли Марков підбіг до Галкіна, то став його бити, чим спричинив середньої тяжкості тілесні ушкодження. Після цього Марков відвів Галкіна в гараж, зв'язав його та закрив в гаражі. Наступного дня Марков сказав Галкіну, що не буде повідомляти про його злочин правоохоронним органам, якщо він сплатить йому 500 грн., але Галкін відмовився, і відповів, що в нього не має таких грошей. Після цього Марков пішов до себе на роботу і звідти повідомив в міліцію про злочин, вчинений Галкіним.

Якою має бути правова оцінка дій Маркова?

9. Івасін, Іванов і Базба, які відбували покарання за тяжкі злочини, вдерлися до медпункту колонії, де захопили як заручниць двох медсестер. Погрожуючи загостреними металевими штирями, вони поставили вимогу надати їм зброю з набоями та автомобіль. Переговори зі злочинцями нічого не дали, вони почали знущатися над заручницями, заподіявши одній з них тяжке поранення. Тоді за наказом керівника оперативної групи були викликані снайпери, які застосували зброю, внаслідок чого двоє злочинців були вбиті, а третій поранений.

Дайте кримінально-правову оцінку вищенаведеної ситуації.

10. Чуркін і Соловійов займалися карате. Вони неодноразово провокували у ресторанах та на вулиці бійки, щоб продемонструвати своє вміння знайомим і потренуватися на «живому матеріалі». 20 грудня біля ресторану вони зупинили Баняка та Дорошина, які перебували у нетверезому стані, і почали їх ображати. У відповідь Дорошин замахнувся на Чуркіна рукою, намагаючись його вдарити. Соловійов, який стояв поруч, застосував прийом карате. Внаслідок одержаного удару у сонячне сплетіння Дорошин помер на місці.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Чуркіна та Соловійова та кваліфікуйте їх дії.

ТЕМА: Звільнення від кримінальної відповідальності.

При підготовці до даної теми необхідно звернути увагу на наступні запитання: поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності; поняття передумови та підстави звільнення; порядок звільнення, його кримінально-правові наслідки; звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям; передумови та підстава звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим; передумова та матеріально-правові підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки, умовний характер звільнення; передумова та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки, поняття та види зміни обстановки; звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності: передумова звільнення, розміри строків давності та їх залежність від класифікації злочинів за тяжкістю призначення та переривання строків давності, особливості застосування давності до особи, яка вчинила особо тяжкий злочин, а також злочини, щодо яких давність не застосовується.

Практичні завдання

1. Адвокатом винного Петренка, який обвинувачується у вчиненні зґвалтування (ч. 1 ст. 152 КК України), була подана скарга на дії слідчого, який відмовив у звільненні його підзахисного від кримінальної відповідальності. В скарзі на ім'я прокурора зазначено, що Петренко вчинив злочин вперше, щиро покаявся, вагітна потерпіла ніяких претензій до нього не має і до органів РАКСу подано заяву про вступ винного і потерпілої у

шлюб.

Чи є підстави для звільнення Петренка від кримінальної відповідальності?

2. Слідчий відмовив у клопотанні колективу заводу в передачі на поруки обвинуваченого за ч. 1 ст. 286 КК України робітника Волобуєва на тій підставі, що останній сім років тому вже передавався на поруки за вчинення крадіжки (ч. 1 ст. 185 КК України).

Чи правомірні дії слідчого? Які умови звільнення від кримінальної відповідальності з передачею на поруки?

3. Під час затримання групи кишенькових злодіїв Прохорову вдалося втекти і уникнути покарання. Через п'ять років працівниками міліції його було затримано за викрадення автомобіля (ст. 289 КК України). При встановленні особи злочинця було виявлено, що п'ять років тому Прохоров був затриманий за кишенькову крадіжку, але тоді йому вдалося втекти.

Чи підлягає Прохоров кримінальній відповідальності за першу крадіжку? Відповідь обґрунтуйте.

4. Проживаючи в одній кімнаті гуртожитку, Сіліванова та Голубовська постійно сварилися, безпідставно ображали одна одну. Одного разу Голубовська звинуватила Сіліванову у крадіжці її дорогих парфумів і вдарила її по обличчю долонею. Сіліванова у відповідь кілька разів вдарила сусідку важкою книгою, спричинивши легке тілесне ушкодження з короткочасним розладом здоров'я. Голубовська звернулася до суду, в результаті чого проти Сіліванової було відкрито кримінальне провадження за ч. 2 ст. 125 КК. У період судового розгляду Сіліванова помирилася з Голубовською та відшкодувала завдані нею збитки.

Чи може Сіліванова бути звільнена від кримінальної відповідальності? Якщо так, то на якій підставі?

5. Мельник займався рукопашним боєм. Близько 21-ї години вечора Мельник повертався з тренування додому. Йдучи по темному провулку Мельник помітив двох чоловіків, які йшли за ним. Тоді він зупинився, чоловіки підійшли до нього і почали вимагати гроші. При цьому один з них наставив до горла Мельника ножа. Мельник ударив його кулаком в обличчя в результаті чого останній впав, а потім, забравши ножа, вдарив ним другого чоловіка, спричинивши йому тяжке тілесне ушкодження. Дії Мельника були кваліфіковані як перевищення меж необхідної оборони, так як в даній обстановці можна було б обійтися без ножа. Мельник з цим повністю погодився, а також відшкодував збитки на лікування потерпілого.

Ознайомтеся зі ст. 45 КК України. Чи є підстава для звільнення Мельника від кримінальної відповідальності?

6. У жовтні 2001 р. Поляченко був засуджений за грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України) до трьох років позбавлення волі. Під час відбування покарання в квітні 2002 року, використовуючи незаконно виготовлений фінський ніж, він втік з місця позбавлення волі (ч. 2 ст. 393 КК України). Однак через сім років Поляченко був затриманий і притягнутий до кримінальної відповідальності. При розслідуванні слідчий виключив з частини обвинувачення факт незаконного виготовлення фінського ножа (ч. 2 ст. 263 КК України) у зв'язку з закінченням строків давності.

Чи правильне рішення прийняв слідчий? Чи можна вважати злочин, передбачений ч. 2 ст. 263 КК, триваючим? Які умови припинення та переривання давності?

7. Харитонова було затримано за незаконну вирубку лісу. По відношенню до нього слідчим було відкрито кримінальне провадження. Під час розслідування даного провадження було прийняте рішення про необхідність вирубки лісу на даній ділянці з метою будівництва заповідника.

Чи є підстави для звільнення Харитонової від кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.

8. Сокол в ніч перед відправленням його до місця строкової військової служби в Збройних Силах України перебуваючи в нетверезому стані, застосувавши фізичне насильство, вчинив статевий акт з 19-річною Ковальовою (злочин, передбачений ч. 1 ст. 152 КК України). Кримінальне провадження зареєстровано не було, так як не було встановлено особу злочинця.

Через 5 місяців після цього Сокол, який проходив службу в прикордонних військах, приїхав у короткострокову відпустку до Києва. Під час випадкової зустрічі він був впізнаний Ковальовою і затриманий. В ході досудового слідства було встановлено, що на військовій службі Сокол зарекомендував себе з позитивної сторони: є відмінником бойової підготовки, користується авторитетом у товаришів по службі, особисто затримав 8 порушників кордону. До закінчення досудового слідства він відшкодував Ковальовій моральні збитки, і вона написала заяву на ім'я слідчого, що не заперечує проти звільнення Сокола від кримінальної відповідальності. Додавши заяву до матеріалів кримінального провадження, слідчий направив її до суду.

Ознайомтеся зі ст. 152 КК України. Чи може суд звільнити Борисенка від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки?

Варіант 2: Ковальовій на момент зґвалтування не виповнилося 18 років, тому кримінальне провадження було зареєстровано за ч. 3 ст. 152 КК України.

9. Кротов, робітник маслозаводу, вчинив хуліганство, передбачене ч.1 ст. 296 КК України. Суд, беручи до уваги клопотання трудового колективу, а також щире каяття Кротова, передав останнього на поруки колективу заводу

для перевиховання. Бажаючи ухилитися від суспільного впливу, Кротов через місяць звільнився з підприємства й виїхав в інше місто.

Чи були в цьому випадку підстави для застосування ч. 2 ст. 47 КК? Чи можна притягти Кротова до кримінальної відповідальності за вчинене хуліганство?

10. У жовтні 2001 р. під час сварки і бійки Альошин вчинив умисне вбивство (ч.1 ст.115 КК України), після чого зник. Вчинений ним злочин своєчасно розкрито не було. У липні 2007 р. Альошин вчинив хуліганство, що пов'язане з опором представникові влади (ч. 3 ст. 296 КК України), яке він вчинив у травні 2007 р., був засуджений до трьох років позбавлення волі. Це покарання він повністю відбув. У вересні 2011 р. стало відомо, що вбивство в 2001 р. вчинив Альошин.

Чи можна притягти Альошина до відповідальності за умисне вбивство? Відповідь обґрунтуйте.

ТЕМА: Поняття і мета покарання. Система і види покарань.

При вивченні цих тем, насамперед, потрібно ознайомитись з положеннями ст.ст. 28, 41, 43, 61-63, 124 Конституції України і усвідомити їх значення для визначення соціальної природи покарання та його поняття. Розглядаючи поняття покарання потрібно визначити всі його ознаки. Проблема мети покарання повинна бути вивчена з врахуванням історії її розвитку і усвідомленням основних поглядів науковців.

Далі потрібно дослідити систему покарань та порядок розташування в цій системі видів покарань. Необхідно встановити закономірності, за якими сконструйована система покарань.

Особливу увагу потрібно приділити поділу всіх покарань на основні, додаткові та такі, що можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання. Крім цього, необхідно дослідити класифікації за суб'єктом, до якого застосовуються покарання, та за можливістю визначення строку покарання.

Практичні завдання

1. Петренко, що працював деканом одного з факультетів юридичного інституту, визнано винним в одержанні неправомірної вигоди службовою особою у великому розмірі. За ч. 4 ст. 368 КК його засуджено до позбавлення волі на строк шість років з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виховними функціями, на строк три роки. Одночасно за вироком суду його

позбавлено спеціального та військового звання майора міліції, вченого звання доцента та наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Дайте оцінку рішенням суду щодо призначеного Петренку покарання, та позбавлення спеціального і вченого звання та наукового ступеня.

2. Попович, відбуваючи покарання у виправній колонії вчинив ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності. Місцевим судом Попович був засуджений за ч. 3 ст. 390 КК України до 10 місяців позбавлення волі, які повністю були додані до попереднього покарання. Як зазначив суддя у вирокі, це було зроблено замість того, щоб призначити більший розмір покарання та частково додавати його до попереднього вироку.

Чи правильне рішення прийняв суд? Відповідь обґрунтуйте.

3. Крамар була засуджена за ч. 1 ст. 185 КК до виправних робіт на строк один рік шість місяців з відрахуванням в доход держави 20 відсотків заробітку. Через два місяці після початку відбування цього покарання вона самовільно залишила місце роботи, виїхала за межі України і повернулась назад через півроку.

Як має бути вирішене питання про відповідальність Крамар?

4. Кравчук, не маючи права на керування транспортними засобами, в нетверезому стані керував мотоциклом. На повороті він не впорався з кермом і наїхав на залізобетонну опору, що призвело до загибелі пасажира Іщенка. За цей злочин його було засуджено за ч. 2 ст. 286 КК до позбавлення волі на строк п'ять років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк два роки.

Вважаючи, що додаткове покарання призначене йому безпідставно, оскільки він і так не мав права на керування транспортними засобами, Кравчук подав апеляцію, в якій просив апеляційний суд виключити з вироку додаткове покарання.

Чи підлягає апеляція задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

5. Федорова була засуджена за ч. 1 ст. 140 КК до обмеження волі на строк два роки з позбавленням права займатися медичною практикою на строк три роки.

У своїй апеляції адвокат засудженої просив виключити з вироку покарання у виді позбавлення права займатися певною діяльністю (медичною практикою), оскільки поряд із обмеженням волі воно передбачене в санкції ч. 1 ст. 140 КК як альтернативне основне покарання і суд не мав права призначити за один злочин обидва покарання одночасно.

Чи підлягає апеляція задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

6. Лукашов був засуджений за ч. 4 ст. 190 КК України до шести років

позбавлення волі з конфіскацією майна: 1) житлового будинку, що знаходився в сільській місцевості, де постійно мешкали підсудний і його сім'я; 2) грошей у сумі 10 тис. грн., які знаходилися в Ощадбанку на його рахунку; 3) підроблених документів, які Лукашов використав для вчинення шахрайства; 4) грошей у сумі 25 тис. грн., якими Лукашов заволодів шляхом шахрайства; 5) належного підсудному на праві власності автомобіля.

Чи правильно призначене підсудному додаткове покарання? Чим відрізняється конфіскація майна як вид додаткового покарання від так званої спеціальної конфіскації? Для відповіді на запитання ознайомтеся з положеннями ст. 100 КПК України.

7. Галкін в день свого народження (йому виповнилося 18 років), перебуваючи в стані сп'яніння зґвалтував Саєнко та після того, як вона сказала, що повідомить правоохоронним органам про злочин, вчинений Галкіним, умисно позбавив її життя. Суд засудив Галкіна до довічного позбавлення волі за вчинення злочинів передбачених ч. 1 ст. 152 та п. 9 ч. 2 ст. 115 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд? Відповідь обґрунтуйте.

8. Ніде не працююча Кашко була засуджена за ч. 1 ст. 125 КК України до громадських робіт на строк 180 годин. Через один місяць після набрання вироком законної сили, Кашко повідомила кримінально-виконавчу інспекцію про те, що вона вагітна, та документально це підтвердила.

Яке рішення повинно бути прийнято в даному випадку?

9. Приватний підприємець Стасюк був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений за ч. 1 ст. 204 КК України до покарання у вигляді штрафу у розмірі 17000 грн. з позбавлення права займатися підприємницькою діяльністю строком на два роки.

Чи правильно суд призначив Стасюку вид та міру покарання?

10. Свирид, керуючи власним автомобілем «Жигулі-21013», на ґрунті особистих неприязних стосунків умисно збив та переїхав Козлова, який від одержаних ушкоджень помер на місці події. За ч. 1 ст. 115 КК України його було засуджено до позбавлення волі на строк 10 років. У вироку суду також зазначено, що автомобіль як знаряддя злочину підлягає конфіскації. Вважаючи вирок суду неправильним, Свирид подав апеляцію, в якій просив змінити вирок, виключивши з нього припис щодо конфіскації автомобіля, оскільки за умисне вбивство без обтяжуючих обставин конфіскація майна законом не передбачена.

Чи підлягає апеляція задоволенню?

ТЕМА: Призначення покарання.

Призначення покарання ґрунтується на певних принципах, тому, в першу чергу, потрібно вивчити такі принципи, як законність покарання; обґрунтованість і обов'язковість мотивування покарання у вирокі; гуманність покарання; індивідуалізація і справедливість покарання.

Керуючись положеннями ст. 65 КК України, потрібно визначити загальні засади призначення покарання. Велике значення при призначенні покарання мають обставини, які пом'якшують і обтяжують покарання. Тому потрібно уважно вивчити кожну з таких обставин та встановити правила їх врахування при призначенні покарання.

Окремої уваги потребують особливості призначення покарання за незакінчений злочин і за злочин, вчинений у співучасті.

Далі потрібно вивчити підстави та особливості призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Також, необхідно розглянути правила призначення покарання за сукупністю вироків та злочинів.

Практичні завдання

1. Головний бухгалтер швейної фабрики “Зорянка” Маляшенко, маючи вільний доступ до готової продукції і сировини, таємно викрала з цеху пошиву верхнього одягу три чоловічі куртки та жіноче зимове пальто, за що була засуджена відповідно до ч. 1 ст. 185 КК України до двох років виправних робіт із позбавленням права займати матеріально-відповідальні посади і посаду бухгалтера строком на чотири роки. Як додаткове покарання суд також призначив штраф у розмірі 3 тис. грн.

Адвокат подав скаргу на вирок суду, вважаючи, що при призначенні покарання суд порушив вимоги ч. 3 ст. 53 КК, ч. 1 і ч. 2 ст. 55 КК, п.п.1, 2 ч. 1 і ч. 4 ст. 65 і санкції ч. 1 ст. 185 КК України.

Чи правильно було призначено покарання Маляшенку? Вивчивши вказані норми, дайте аргументований висновок по апеляційній скарзі адвоката.

2. Слідчого СВ Соснівського РВ УМВС України в Черкаській області Колісника засуджено за повторне отримання незаконного збагачення (хабара) службовою особою яка займає відповідальне становище за ч. 3 ст. 368 КК України, до семи років позбавлення волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на два роки, з повною конфіскацією майна. Вироком суду Колісник також позбавлений наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Ознайомтеся з санкцією ч. 3 ст. 368 КК України та дайте аргументовану відповідь на питання: чи правильно було призначено покарання? Чи правомірними б були дії суду, коли б Колісника за вчинення даного злочину було позбавлено спеціального звання підполковник міліції?

Відповідь обґрунтуйте.

3. За застосування насильства до оперуповноваженого, Терешкова, засуджено за ч. 1 ст. 345 КК до позбавлення волі строком на три роки. Обґрунтовуючи необхідність призначення Терешкову найсуворішого з видів покарань, передбачених санкцією ч.1 статті 345 КК України (покарання у вигляді позбавлення волі), суд зазначив, що раніше він уже притягувався до кримінальної відповідальності, злочин вчинив у стані сп'яніння, а також його дії були спрямовані проти працівника міліції. Крім того, суд врахував ту обставину, що Терешков не визнав своєї вини і не розкався у вчиненому злочині. Однак, адвокат засудженого подав скаргу з вимогою змінити вирок і призначити Терешкову покарання у вигляді виправних робіт на строк до двох років (так як санкція ч.1 ст. 345 КК України містить даний вид покарання). При цьому він послався на те, що за місцем роботи Терешков характеризується позитивно, в колективі користується повагою, судимість за злочин, який він вчинив ще неповнолітнім, вже погашена, а невизнання вини і те, що він не розкався у вчиненому, не можуть визнаватись обставинами, які обтяжують покарання.

Чи підлягає скарга задоволенню? Дайте оцінку аргументам, викладеним у вирoku, і доводам апеляції.

4. При засудженні Філатової за ст. 128 КК України суд врахував, що вона здійснила злочин уперше, перебуває на 5-му місяці вагітності, добровільно відшкодувала потерпілій кошти на лікування. Тому застосував до неї ч. 1 ст. 69 КК України, призначивши їй замість покарання, вказаного в санкції ст. 128 КК України, інше, більш м'яке основне покарання – штраф.

Чи мав право суд застосувати в такому випадку ст. 69 КК України? Назвіть підстави і порядок застосування ст. 69 КК України.

5. Кучеренко був засуджений за розбійний напад за ч. 1 ст. 187 КК України до п'яти років позбавлення волі. Під час відбування покарання він вчинив в кримінально-виконавчій установі умисне вбивство Лавашова, який теж відбував покарання в даній установі. В ході проведеного розслідування було встановлено, що ще до вчинення розбійного нападу, Кучеренко вчинив крадіжку чужого майна.

Суд засудив Кучеренка за крадіжку за ч. 1 ст. 185 КК України до двох років виправних робіт; за вбивство за ч. 1 ст. 115 КК України — до 9 років позбавлення волі.

Визначте порядок призначення остаточного покарання в даному випадку. Якими правилами необхідно керуватися суду при призначенні покарання? Вкажіть норми (статті й частини статей) КК України, якими повинен керуватися суд при призначенні покарання.

6. Мигородський, засуджений за ч.1 ст. 185 КК України до одного року

виправних робіт з утриманням із заробітку 10%. Через шість місяців Миргородський знову вчинив злочин, що передбачений ст. 128 КК України, за який суд призначив йому два роки виправних робіт з утриманням із заробітку 20%. На підставі ст. 71 КК України за сукупністю вироків Миргородському було призначено два роки і шість місяців виправних робіт з утриманням із заробітку 30%.

Визначте, чи правильно було призначено покарання Миргородському? Відповідь обґрунтуйте.

7. Працівник міліції Швець прийшов додому на обідню перерву. Зняв формений одяг та пістолет Макарова, які залишив на дивані в спальні, та пішов на кухню обідати. В цей час його шестирічний син взяв пістолет і граючись, спрямував у бік матері та нажав на курок. Дружині Швець було спричинено тяжке тілесне ушкодження. Швеця було засуджено за ст. 264 КК України до двох років обмеження волі, а також Швеця було позбавлено спеціального звання капітан міліції.

Чи правильно було призначено покарання Швецю? Відповідь обґрунтуйте.

8. Панков засуджений за ч. 1 ст.152 КК до 5 років позбавлення волі. При призначенні покарання суд врахував обставини, що його обтяжують, а саме те, що підсудний не визнав себе винним і не розкався у вчиненні тяжкого злочину. Водночас суд не врахував, що Панков вперше вчинив злочин, має на утриманні трьох неповнолітніх дітей, за місцем роботи характеризується позитивно.

Визначте, чи правильно вирішив суд. Відповідь обґрунтуйте.

9. Кузьменко засуджений за п.п. 2 та 4 ч. 2 ст.115 КК України, за вбивство з особливою жорстокістю своєї шестимісячної доньки. При призначенні покарання суд посилався у вирок на п.п. 6 та 10 ст.67 КК України.

Визначте, чи правильно вирішив суд. Відповідь обґрунтуйте посилаючись на норми КК України.

10. Черкашин був засуджений за ч.1 ст.121 КК України до 6 років позбавлення волі. Після відбуття 3 років він здійснив розбійний напад, за що був засуджений за ч. 2 ст.187 КК України до 10 років позбавлення волі. На підставі ст.71 КК суд поглинув невідбуту частину покарання за першим вироком і остаточно призначив за сукупністю вироків покарання – 10 років позбавлення волі.

Чи правильно призначено покарання за сукупністю вироків? Відповідь обґрунтуйте.

ТЕМА: Звільнення від покарання та його відбування.

При розгляді даної теми необхідно приділити увагу таким питанням: визначити поняття звільнення від покарання та його відбування, а також правові наслідки такого звільнення. В КК України передбачено різні види звільнення від покарання. Найчастіше їх об'єднують у дві групи: безумовні і умовні звільнення. Також необхідно проаналізувати такі види звільнення: звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років; звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку; заміна невідбутої частини покарання більш м'яким; звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; звільнення від покарання за хворобою; амністія; помилування.

Практичні завдання

1. Сурін вчинив злочин, передбачений ч. 3 ст. 187 КК України. Суд на підставі ст. 69 КК України призначив покарання Суріну 5 років позбавлення волі, а потім застосувавши ст. 75 КК України звільнив його від відбування призначеного покарання з випробуванням, встановив іспитовий строк на три роки.

Чи правильне рішення прийняв суд? Відповідь обґрунтуйте.

2. Дуров був засуджений за ч. 2 ст. 125 КК України до одного року та семи місяців обмеження волі і на підставі ст. 75 КК України звільнений від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком на один рік. Через один рік і один місяць Дуров вчинив дрібне хуліганство, за яке був притягнений до адміністративного арешту. ОВС направили в суд подання про це правопорушення і суд на підставі ч. 2 ст. 78 КК України скасував засудження з випробуванням і направив Дурова для реального відбування призначеного йому покарання у виді одного року і семи місяців обмеження волі.

Чи мав право суд застосувати в ньому випадку ч. 2 ст. 78 КК України. Як вирішувалося б це питання, якби дрібне хуліганство Дуров вчинив під час іспитового строку?

3. Соківця було засуджено за ч. 2 ст. 296 КК України до позбавлення волі на строк три роки зі звільненням від відбування покарання з випробуванням. В період іспитового строку він вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України), за яку судом було призначено покарання у виді позбавлення волі на строк три роки.

За яким правилом суд повинен призначити остаточне покарання? Яку

мінімальну та максимальну міру остаточного покарання може призначити суд?

4. Трунов після закінчення трьох років від дня відбування покарання за ч. 2 ст. 286 КК України був засуджений за ч. 2 ст. 185 КК України до чотирьох років позбавлення волі. Через два роки, враховуючи добросовісну поведінку Ташинського і його ставлення до праці, адміністрація виправної установи за місцем відбування покарання клопотала перед судом про умовно-дострокове звільнення Трунова від подальшого відбування покарання. Однак суд відмовив в умовно-достроковому звільненні і вказав, що в цьому випадку засуджений може бути умовно-достроково звільнений тільки по відбуванні не менш як двох третин, а не половини строку покарання, оскільки Трунов, по-перше, раніше був засуджений за тяжкий злочин (ч. 2 ст. 286 КК України) і, по-друге, до погашення судимості за цей тяжкий злочин знову вчинив умисний злочин (ч. 2 ст. 185 КК України).

Проаналізуйте доводи суду і дайте аргументований висновок у справі.

5. В березні 2000 року Воронков був засуджений за ч. 3 ст. 125 КК України (в редакції 1960 р.) до 4 років позбавлення волі. Під час відбування покарання в вересні 2001 року набрав чинності новий КК України.

Ознайомтесь із редакцією ч. 3 ст. 125 КК УРСР (1960 р.). Чи може Вороноков за даних обставин бути звільненим від подальшого відбування покарання? Відповідь обґрунтуйте.

6. В квітні 1996 року Цапко був засуджений за ч. 1 ст. 117 КК України (в редакції 1960 р.) до 7 років позбавлення волі. Під час відбування покарання в вересні 2001 року набрав чинності новий КК України.

Чи може Цапко за даних обставин бути звільненим від подальшого відбування покарання? Відповідь обґрунтуйте.

7. Петухов і Грабов вчинили злочин що передбачений ч. 2 ст. 262 КК України. Петухову було призначено покарання у виді позбавлення волі на 5 років, а Грабовому – 3 роки позбавлення волі.

Чи підлягають засуджені умовно-достроковому звільненню від покарання? Якщо підлягають, то після відбуття якої частини покарання і на підставі чого?

8. Звільнивши від відбування покарання з випробуванням Круглова, який відбував покарання у виді позбавлення волі на 2 роки, за вчинення злочину передбаченого ч. 1 ст. 122 КК України, суд поклав на нього відповідальність “добре працювати на радіозаводі”, де він був електриком, і “поступити на заочне відділення інституту радіоелектроніки”.

Оцініть рішення суду. Відповідь обґрунтуйте.

9. Мухіній було призначено покарання у виді штрафу – 35 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, за вчинення злочину передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України. Беручи до уваги матеріальний стан Мухіної, суд постановив звільнити її від відбування покарання з випробуванням, призначивши іспитовий строк на один рік.

Оцініть рішення суду. Відповідь обґрунтуйте.

10. Придніпровським судом м. Черкаси, Худієва засуджено за ч. 5 ст. 27, ч. 4 ст. 190 КК України, за пособництво в шахрайстві, вчиненому в особливо великих розмірах. Йому призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з конфіскацією всього майна, яке є його власністю. Розглянувши матеріали кримінального провадження за апеляцією засудженого, апеляційний суд встановив, що Худієв уперше вчинив злочин, виконував у ньому як співучасник не основну роль, є інвалідом II групи, у вчиненому щиро покався. Такі обставини, на думку апеляційного суду, свідчать про можливість виправлення засудженого без відбування покарання. На підставі цього апеляційний суд вирок Придніпровського суду м. Черкаси змінив, застосувавши щодо Худієва на підставі ст. 75 КК України звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Оцініть рішення суду. Відповідь обґрунтуйте.

ТЕМА: Судимість.

Готуючись до цієї теми, слід звернути увагу на такі питання як поняття судимості, та її правові наслідки; визначення та обчислення строків погашення та зняття судимості; підстави переривання строків погашення судимості та кримінально-правові наслідки такого переривання.

Практичні завдання

1. За вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України Іванова було засуджено до покарання у виді двох років позбавлення волі. Після відбування Івановим одного року з призначеного йому покарання, набрав чинності Закон України “Про амністію”, за яким останнього було звільнено від відбування покарання.

Чи буде Іванов визнаватись таким, що має судимість. Відповідь обґрунтуйте.

2. За вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 212 КК України Петров був засуджений до штрафу в розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади строком на

два роки. Петров, сплатив штраф через шість місяців після набрання вироком законної сили.

З якого моменту потрібно обчислювати строки погашення судимості? У який термін після набрання вироком законної сили судимість Петрова буде вважатися погашеною?

3. За вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК України Коркін був засуджений до шести років позбавлення волі. Через чотири роки після початку відбування покарання він був умовно-достроково звільнений від його відбування, а через один рік після звільнення вчинив кишенькову крадіжку. За цей злочин Коркіна було засуджено за ч. 2 ст. 185 КК України (крадіжка вчинена повторно) до обмеження волі строком на чотири роки.

Чи правильно вирішив суд? Відповідь обґрунтуйте. Яким чином необхідно вирішити питання про кримінальну відповідальність Коркіна?

4. За вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 154 КК України (в редакції 1960 р), Громов був засуджений до семи років позбавлення волі. Під час відбування Громовим покарання набрав чинності КК України 2001 р., за яким кримінальна відповідальність за спекуляцію взагалі відсутня.

Чи повинен Громов визнаватись таким, що має судимість? Які положення КК України слід врахувати для вирішення цього питання?

5. Лікаря Прокопенка було засуджено за неналежне виконання професійних обов'язків за ч.2 ст. 140 КК України до трьох років позбавлення волі з позбавленням його права займатися лікарською діяльністю на три роки. Згідно зі ст. 75 КК України Прокопенко був звільнений від відбування основного покарання з іспитовим строком на 2 роки.

Обчисліть у даному випадку строк погашення судимості. Визначте, чи можна було Прокопенка одночасно звільнити як від основного, так і від додаткового покарання?

6. Лукаш був засуджений за ч. 1 ст. 286 КК України до обмеження волі на строк 2 роки з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк 2 роки зі звільненням від відбування покарання з випробуванням. За вироком суду йому був встановлений іспитовий строк тривалістю 2 роки. По його закінченні Лукаш був остаточно звільнений від відбування покарання на підставі ч. 1 ст. 78 КК України.

З якого моменту Лукаш буде визнаватись таким, що не має судимості? Відповідь обґрунтуйте.

7. Бровченко був засуджений за ч. 1 ст. 367 КК України до виправних робіт на строк 1 рік з позбавленням права обіймати певні посади на строк 2 роки і відбув основне покарання повністю.

Який термін має пройти після відбуття основного виду покарання для того, щоб судимість у Бровченка вважалася погашеною? Відповідь обґрунтуйте.

8. Романов був засуджений за ч. 1 ст.383 КК України до позбавлення волі на строк 1 рік і 6 місяців, за ч. 1 ст. 398 КК України – до обмеження волі на строк 2 роки і за сукупністю вчинених злочинів — до позбавлення волі на строк 2 роки 6 місяців.

Через який строк після відбуття покарання Романов буде визнаватися таким, що не має судимості? Відповідь обґрунтуйте.

9. Продан був засуджений за ч. 2 ст. 368 КК України до позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права обіймати певні посади на строк 2 роки та з спеціальною конфіскацією майна. Через 3 роки на підставі ст. 82 КК України невідбута частина основного покарання була йому замінена обмеженням волі на строк 2 роки і 6 місяців.

Оцініть рішення суду. Чи правильно було замінено судом покарання? Який термін повинен пройти після заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, щоб Продан був визнаним таким, що не має судимості?

10. У серпні 1998 року Сандул вчинив шахрайство, яке було розкрито лише у червні 2001 року. Кримінальна справа, порушена за ч. 1 ст. 143 КК України 1960 р., була передана до суду у серпні 2001 року. Під час судового розгляду набрав чинності КК України 2001 р.

Ознайомтеся з ч. 1 ст. 143 КК України 1960 р. та ч. 1 ст. 190 КК України 2001 р. Чи буде Сандул визнаватися таким, що має судимість, у разі постановлення обвинувального вироку щодо нього і набрання цим вироком законної сили? Визначте яке максимальне і мінімальне покарання може призначити суд за вчинення даного злочину Сандулом?

ТЕМА: Інші заходи кримінально-правового характеру.

Під час вивчення теми студенти повинні звернути увагу на визначення поняття примусових заходів медичного характеру; особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру, а також види примусових заходів медичного характеру. Особливу увагу заслуговує виділення питання відносно продовження, зміни і припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Окремим питанням вивчення повинно бути примусове лікування.

Практичні завдання

1. За незакінчений замах на умисне вбивство щодо Муленка було зареєстровано злочин у ЄРДР за ч. 3 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК України. Під час судового розгляду даного кримінального провадження в нього розвинувся реактивний психоз. Згідно з висновком стаціонарної судово-психіатричної експертизи Муленко потребував застосування примусових заходів медичного характеру. У зв'язку з цим суд звільнив його від кримінальної відповідальності і застосував до нього примусовий захід медичного характеру у виді госпіталізації до психіатричного закладу з посиленням наглядом.

Чи правильно вирішив суд справу щодо Муленка?

2. За заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження Рябчика було засуджено за ч. 1 ст. 121 КК України до 5 років позбавлення волі. Через 1 рік після початку відбування покарання виникли сумніви щодо його психічної повноцінності. У зв'язку з цим Рябчика госпіталізували до психіатричного закладу в примусовому порядку для проведення обстеження. Комісія лікарів-психіатрів дійшла висновку, що Рябчик перебуває у тяжкому реактивному стані, який розвинувся на фоні залишкових явищ органічного захворювання центральної нервової системи. За психічним станом він не здатний усвідомлювати свої дії і підлягає госпіталізації до психіатричного закладу з посиленням наглядом.

Як має вирішити справу суд?

3. За умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження при перевищенні меж необхідної оборони щодо Титарєва було внесено відомості до ЄРДР за вчинення злочину передбаченого ст. 124 КК України. На стадії досудового слідства судово-психіатрична експертиза встановила, що він страждає на шизофренію в параноїдальній формі, а тому щодо вчиненого ним суспільно небезпечного діяння є неосудним. У зв'язку з надмірною агресивністю й озлобленістю хворого комісія лікарів-психіатрів визнала, що стосовно Титарєва необхідно застосувати примусовий захід медичного характеру у виді госпіталізації до психіатричного закладу з суворим наглядом.

Як має вирішити справу суд?

4. За вчинення насильницького грабежу Дронь був засуджений за ч. 2 ст. 186 КК України до позбавлення волі на строк 5 років. Через 8 місяців після початку відбування покарання він захворів на психічну хворобу, що позбавляла його можливості усвідомлювати свої дії. У зв'язку з цим до Дроня були застосовані примусові заходи медичного характеру у виді госпіталізації до психіатричного закладу із звичайним наглядом. Через 4 роки

3 місяці Дронь одужав, а ще через 2 місяці примусові заходи медичного характеру були щодо нього припинені.

Чи підлягає Дронь покаранню за вчинений ним злочин? Відповідь обґрунтуйте.

Варіант. За ч. 2 ст. 186 КК України Дронь був засуджений до позбавлення волі на строк 5 років 6 місяців.

5. За зараження неповнолітнього венеричною хворобою Шутову було засуджено за ч. 2 ст. 133 КК України до обмеження волі на строк 4 роки. Крім того, до неї на підставі ч. 1 ст. 96 КК України було застосоване судом примусове лікування від гонореї. В апеляції Шутова просила апеляційний суд не застосовувати до неї примусове лікування або принаймні точно визначити його строк.

Чи може задовольнити апеляційний суд прохання Шутової?

6. Чекалін був засуджений за ч. 3 ст. 133 КК України до позбавлення волі на строк 3 роки. На підставі ч. 1 ст. 96 КК України до нього застосоване примусове лікування від сифілісу. Через 1 рік 7 місяців до суду було внесено подання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання Чекаліна на підставі п. 1 ч. 3 ст. 81 КК України. Суд відмовив у такому звільненні, мотивуючи це тим, що Чекалін не закінчив лікування від сифілісу.

Чи обґрунтоване таке рішення суду?

7. Піліпенко, повертаючись з полювання, зайшов по дорозі до свого друга Брянченко, з яким вони розпивали спиртні напої. Після цього Піліпенко в стані сильного алкогольного сп'яніння попрямував додому. Удома Піліпенко з необережності зробив постріл, яким смертельно ранив свою дочку. Прокинувшись вранці і дізнавшись про те, що трапилося, він заявив, що нічого не пам'ятає. За висновком судово-психіатричної експертизи, у момент вчиненого пострілу Піліпенко знаходився у важкому ступені звичайного (але не патологічного) сп'яніння, причому сп'яніння не супроводжувалося втратою здатності віддавати звіт своїм діям і керувати ними.

Визначте, чи підлягає Піліпенко кримінальній відповідальності. Вкажіть, чи можуть бути застосовані до Піліпенко примусові заходи медичного характеру.

Варіант: Як змінилося б Ваше рішення, якщо тією ж експертизою було б встановлено, що у Піліпенко у момент пострілу спостерігалось патологічне сп'яніння.

8. Дії Бобова, що скоїв злочин, були кваліфіковані за ч. 2 ст. 185 КК України. Після пред'явлення йому підозри Бобов впав в реактивний стан і, за висновком судово-психіатричної експертизи, потребував застосування

примусових заходів медичного характеру. Кримінальне провадження було зупинено, а Бобов поміщений в психіатричний стаціонар. Через 2 роки 6 місяців комісія лікарів-психіатрів зробила висновок, що Бобов вилікувався.

Чи підлягає Бобов засудженню судом після лікування? Відповідь обґрунтуйте.

9. Вироком Придніпровського районного суду м. Черкаси, Ляпін засуджений за закінчений замах на умисне вбивство до позбавлення волі строком на 8 років із застосуванням примусового лікування від алкоголізму. У апеляції Ляпін, не заперечуючи проти того, що він є хронічним алкоголіком, просив точно визначити строк лікування.

Чи обґрунтована скарга Локтева? Який порядок лікування алкоголіків, наркоманів і токсикоманів, які скоїли злочин?

10. Пирченко вчинив вбивство, знаходячись в нетверезому стані. Призначаючи покарання, суд у вирокі застосував до Пирченко примусове лікування від алкоголізму.

Дайте оцінку рішення суду.

ТЕМА: Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Кримінальна відповідальність і покарання неповнолітніх тільки тоді будуть сприйматись суспільством як справедливі, коли будуть максимально враховувати особливості віку, рівень фізичного та психічного розвитку неповнолітнього, умови його життя та виховання, вплив дорослих і т.п. Виходячи з цього, потрібно усвідомити особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх, що сформульовані законодавцем в розділі XV Загальної частини КК України. Зокрема, потрібно розглянути такі питання: звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру; особливості застосування до неповнолітніх окремих видів покарань; особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.

Практичні завдання

1. 16-річний Коперніков був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 186 КК України.

Чи може суд звільнити його від покарання? Якщо таке звільнення можливе, то за яких умов? Які примусові заходи виховного характеру може застосувати суд до неповнолітнього у разі звільнення його від покарання?

2. 16-річий Федькович завдав однокласнику Гордієнко легке тілесне

ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я. Його дії кваліфіковані за ч.2 ст. 125 КК України. Суд звільнив Федьковича від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру, а саме обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог щодо його поведінки у вигляді заборони відвідувати у вечірній час кафе та дискотеки. Однак, незважаючи на заборону, Федькович неодноразово відвідував ці заклади.

Яке рішення повинен прийняти суд? Дайте мотивовану відповідь.

3. 17-річний Котляренко вчинив крадіжку з проникненням в житло. Його було засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України. Під час досудового слідства Котляренко щиро розкався у вчиненому, повністю відшкодував потерпілому всі завдані збитки.

Чи можливо звільнити Котляренка від відбування покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру? Відповідь обґрунтуйте.

4. 14-річний Костенко був притягнутий до кримінальної відповідальності за вчинення хуліганства за ч. 1 ст. 296 КК України.

Яке покарання може призначити йому суд за вчинення злочину передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України? Які основні та додаткові покарання можуть бути призначені судом неповнолітньому, визнаному винним у вчиненні злочину?

5. 15-річний Сіверцев вчинив злочин, передбачений ч. 2 ст.187 КК України. Його було засуджено до 7 років позбавлення волі. Через 4 роки і 6 місяців адвокат Сіверцева подав клопотання про його умовно-дострокове звільнення.

Чи підлягає клопотання задоволенню? Які загальні засади умовно-дострокового звільнення неповнолітніх від відбування покарання?

6. 16-річний Шевченко був засуджений за ч. 4 ст. 186 КК України до позбавлення волі на строк 7 років. Через 1 рік у місцях відбування покарання він вчинив умисне вбивство, за яке йому було призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 9 років. За сукупністю вироків суд призначив йому остаточне покарання у виді позбавлення волі на строк 16 років. Прокурор подав апеляційну скаргу на вирок суду стосовно строку призначення покарання.

Чи підлягає скарга задоволенню? Яке рішення повинен прийняти апеляційний суд?

7. 14-річний Авраменко був засуджений за ч. 4 ст. 296 КК України до позбавлення волі строком на три роки зі звільненням від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком два роки. Через рік він

вчинив крадіжку і був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 185 КК України і призначив покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки.

Чи правильне було призначене покарання Авраменку за вчинений злочин? Відповідь бог рунтуйте. За якими правилами і в яких межах суд повинен призначити покарання Авраменку?

8. 16-річний Михайлик вчинив злочин, передбачений ч. 2 ст. 296 КК України.

Чи можливе його звільнення від кримінальної покарання? Якщо так, то за яких підстав і умов? Які примусові заходи виховного характеру можуть бути застосовані судом до Михайлика, якщо його буде звільнено від покарання?

9. 15-річний Самойлов був засуджений за ч. 2 ст. 185 КК України до позбавлення волі на строк 3 роки і за ч. 1 ст. 115 КК України до позбавлення волі на строк 10 років, а за сукупністю злочинів – на строк 11 років позбавлення волі.

Через який час Самсонов може бути умовно-достроково звільнений від відбування покарання і за яких умов?

10. 17-річний Коновалов був визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченому ч. 1 ст. 115 КК України, і засуджений до семи років позбавлення волі, відбув покарання повністю і був звільнений з місця позбавлення волі у 24 роки.

Чи можливе дострокове зняття судимості з Коновалова? Якщо так, то на яких підставах?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ПМК З ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

1. Поняття та завдання кримінального права України.
2. Система кримінального права України.
3. Функції кримінального права України.
4. Предмет правового регулювання кримінального права.
5. Методи науки кримінального права.
6. Джерела кримінального права. Поняття кримінального закону.
7. Дія кримінально-правових норм у часі, просторі та за колом осіб.
8. Структура кримінально-правової норми та види кримінально-правових норм.
9. Поняття та ознаки злочину.
10. Класифікація злочинів та її правове значення.
11. Поняття та підстави кримінально-правової відповідальності.
12. Відмежування злочину від інших правопорушень.
13. Закон про кримінальну відповідальність.
14. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
15. Поділ ознак складу злочину на обов'язкові та факультативні.
16. Поняття та елементи складу злочину.
17. Формальні, матеріальні та усічені склади злочинів.
18. Об'єкт злочину.
19. Поняття та значення об'єкту злочину.
20. Класифікація об'єкта злочину.
21. Предмет злочину.
22. Відмінність об'єкта злочину від його предмета.
23. Поняття об'єктивної сторони злочину та її значення.
24. Суспільно небезпечне діяння. Дія або бездіяльність.
25. Значення непереборної сили для вирішення питання про кримінальну відповідальність.
26. Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони та його види.
27. Причинний зв'язок у кримінальному праві: поняття та його види.
28. Час, спосіб, засіб, місце та обстановка як ознаки об'єктивної сторони складу злочину: поняття та значення.
29. Суб'єкт злочину.
30. Осудність та неосудність у кримінальному праві України.
31. Обмежена осудність.
32. Спеціальний суб'єкт злочину.
33. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
34. Загальна характеристика суб'єктивної сторони злочину.
35. Умисел та його види.
36. Відмежування непрямого умислу від прямого умислу.
37. Необережність та її види.

38. Випадок (казус).
39. Подвійна та змішана форми вини.
40. Мотив та мета злочину.
41. Поняття помилки та її види.
42. Юридична помилка.
43. Фактична помилка
44. Поняття, види та значення стадій вчинення злочину.
45. Закінчений злочин.
46. Готування до злочину та його види.
47. Відмінність готування до злочину від виявлення умислу.
48. Замах на злочин.
49. Види замаху на злочин.
50. Відмінність замаху на злочин від закінченого злочину та готування до нього.
51. Підстава кримінальної відповідальності за готування до злочину та замах на злочин.
52. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця.
53. Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

1. Поняття та завдання кримінального права України.
2. Система кримінального права України.
3. Функції кримінального права України.
4. Предмет правового регулювання кримінального права.
5. Методи науки кримінального права.
6. Джерела кримінального права. Поняття кримінального закону.
7. Дія кримінально-правових норм у часі, просторі та за колом осіб.
8. Структура кримінально-правової норми та види кримінально-правових норм.
9. Поняття та ознаки злочину.
10. Класифікація злочинів та її правове значення.
11. Поняття та підстави кримінально-правової відповідальності.
12. Відмежування злочину від інших правопорушень.
13. Закон про кримінальну відповідальність.
14. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
15. Поділ ознак складу злочину на обов'язкові та факультативні.
16. Поняття та елементи складу злочину.
17. Формальні, матеріальні та усічені склади злочинів.
18. Поняття та значення об'єкту злочину.
19. Класифікація об'єкта злочину.
20. Предмет злочину.
21. Відмінність об'єкта злочину від його предмета.
22. Поняття об'єктивної сторони злочину та її значення.
23. Суспільно небезпечне діяння. Дія або бездіяльність.
24. Значення непереборної сили для вирішення питання про кримінальну відповідальність.
25. Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони та його види.
26. Причинний зв'язок у кримінальному праві: поняття та його види.
27. Час, спосіб, засіб, місце та обстановка як ознаки об'єктивної сторони складу злочину: поняття та значення.
28. Суб'єкт злочину.
29. Осудність та неосудність у кримінальному праві України.
30. Обмежена осудність.
31. Спеціальний суб'єкт злочину.
32. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
33. Загальна характеристика суб'єктивної сторони злочину.
34. Умисел та його види.
35. Відмежування непрямого умислу від прямого умислу.
36. Необережність та її види.

37. Випадок (казус).
38. Подвійна та змішана форми вини.
39. Мотив та мета злочину.
40. Поняття помилки та її види.
41. Юридична помилка.
42. Фактична помилка
43. Поняття, види та значення стадій вчинення злочину.
44. Закінчений злочин.
45. Готування до злочину та його види.
46. Відмінність готування до злочину від виявлення умислу.
47. Замах на злочин.
48. Види замаху на злочин.
49. Підстава кримінальної відповідальності за готування до злочину та замах на злочин.
50. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця.
51. Дійове каяття та його відмінність від добровільної відмови.
52. Поняття та ознаки співучасті у вчиненні злочину.
53. Види співучасників.
54. Форми співучасті.
55. Кримінальна відповідальність співучасників.
56. Особливості кримінально-правової відповідальності організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації.
57. Причетність до злочину.
58. Добровільна відмова співучасників.
59. Екссес виконавця та його правові наслідки.
60. Опосередковане виництво та особливості застосування кваліфікуючих ознак при співучасті.
61. Поняття та види множинності злочинів.
62. Одиначний злочин, як складовий елемент множинності злочинів: поняття та види.
63. Повторність злочинів: поняття, ознаки та види.
64. Сукупність злочинів: поняття, ознаки та види.
65. Рецидив злочинів: поняття, ознаки та види.
66. Поняття та загальна характеристика обставин, що виключають кримінальну відповідальність.
67. Необхідна оборона.
68. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони.
69. Затримання особи, що вчинила злочин.
70. Крайня необхідність.
71. Фізичний або психічний примус.
72. Виконання наказу або розпорядження.
73. Діяння, пов'язане з ризиком.
74. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

75. Поняття, мета та значення покарання.
76. Система покарань: ознаки та класифікація.
77. Види покарань.
78. Загальні засади призначення покарання.
79. Обставини, які пом'якшують покарання.
80. Обставини, які обтяжують покарання.
81. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
82. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
83. Призначення покарання за сукупністю вироків.
84. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності.
85. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
86. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
87. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
88. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
89. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
90. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.
91. Поняття та підстави звільнення від покарання та його відбування.
92. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
93. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
94. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
95. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
96. Звільнення від покарання у зв'язку з хворобою.
97. Амністія та помилування.
98. Судимість та її правові наслідки.
99. Зняття судимості.
100. Погашення судимості.
101. Примусові заходи медичного характеру: поняття та види.
102. Примусове лікування.
103. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.
104. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
105. Види примусових заходів виховного характеру та особливості їх призначення.
106. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосування до нього примусових заходів виховного характеру.

- 107.** Види покарань які застосовуються до неповнолітніх, особливості їх застосування.
- 108.** Особливості призначення покарання до неповнолітніх.
- 109.** Призначення позбавлення волі до неповнолітніх за сукупністю злочинів або вироків.
- 110.** Особливості застосування до неповнолітніх звільнення від відбування покарання з випробуванням.
- 111.** Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та відбування покарання в зв'язку з закінченням строків давності.
- 112.** Особливості умовно-дострокового звільнення від покарання осіб які вчинили злочини у віці до 18 років.
- 113.** Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб які вчинили злочин у віці до 18 років.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою виконання контрольної роботи є виявлення творчих здібностей студента, його вміння застосовувати теоретичні знання на практиці.

Виконання контрольної роботи слід починати з ознайомлення з загальними методичними рекомендаціями, до яких додається також список літератури, що необхідно використовувати при її написанні.

Контрольна робота містить в собі дві частини – теоретичну і практичну. Теоретична частина являє собою науково-практичний аналіз обраної теми, який проводиться на підставі вивчення законодавства, постанов Пленуму Верховного Суду України у справах цієї категорії, рекомендованої теоретичної літератури і матеріалів судової або слідчої практики, які було самостійно підібрано і проаналізовано студентом при виконанні контрольної роботи.

Практична частина складається з рішення задач.

Рекомендації до виконання теоретичної частини

Після вивчення необхідної літератури і матеріалів слідчої та судової практики студент переходить до написання теоретичної частини контрольної роботи. Необхідно відповідно до примірного плану провести аналіз кожного з пунктів.

Розглядаючи теоретичні питання теми, автор повинен кожний раз наводити приклади з слідчої або судової практики, аналізувати ефективність та несуперечливість застосування теоретичних положень на практиці.

Використовуючи літературу та інші джерела, вкінці роботи необхідно вказувати автора та інші вихідні дані джерела (назву, видання, стор.). Якщо цитата наводиться дослівно, її необхідно взяти у лапки.

Теоретична частина в обсязі 20-22 сторінок рукописного тексту.

Рекомендації до виконання практичної частини

Для виконання практичної частини контрольної роботи необхідно:

- проаналізувати умови задачі;
- визначитись, чи являють ті суспільно-небезпечні дії, про які йдеться мова в завданні, злочинне діяння;
- кваліфікувати дії винної особи, що вчинила злочин;
- в залежності від поставленого питання в завданні дати правильну відповідь та обґрунтувати відповідно чинного законодавства.

Вимоги щодо оформлення контрольної роботи

Контрольна робота повинна бути написана грамотно, акуратно, розбірливим почерком, власноручно або віддрукована. Аркуші роботи повинні бути зшиті, пронумеровані. Контрольна робота повинна бути датована та підписана студентом.

На перевірку викладачу робота подається за один місяць до початку екзаменаційної сесії.

До захисту не допускаються, а повертаються студенту для повторного виконання контрольні роботи у випадках, коли:

- теоретична частина виконана на основі застарілого (відмінного, зміненого) кримінального законодавства;
- при виконанні теоретичної частини використаний лише науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України або один навчальний посібник чи підручник;
- робота виконана без урахування керівних постанов Пленуму Верховного Суду України у справах з категорій, які розглядаються;
- відсутній аналіз слідчої або судової практики;
- під час виконання практичної частини контрольної роботи завдання вирішені не вірно або з суттєвими помилками;
- робота виконана за допомогою засобів ксерокопіювання та сканера;
- несаможиття, або не відповідає вищезазначеним вимогам.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

ВАРІАНТ № 1 Поняття злочину

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Формування й розвиток визначення поняття злочину в кримінальному праві України.
2. Поняття та ознаки злочину за чинним кримінальним законом України.
3. Поняття та ознаки малозначного діяння, що формально містить ознаки злочину.
4. Класифікація злочинів. Відмінність злочинів від інших правопорушень.
5. Практичне завдання №1.
6. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Лисенко серед ночі розбудив свого приятеля Корсакова і за просив його до себе додому, де, пригощаючи спиртом, розповів, що з приміщення лікарні викрав спирт, електрокамін та комп'ютер. Корсаков запропонував повернути викрадене, і до світанку вони віднесли в лікарню електрокамін та комп'ютер, а спирт випили.

Наступного дня, йдучи до Лисенка, Корсаков зустрів слідчого РВВС Шишку, який перед цим оглядав місце події в лікарні. На запитання Шишки про походження його сп'яніння Корсаков відповів, що пив викрадений з лікарні спирт, і пообіцяв прийти до РУ ГУ МВС і розповісти про обставини вчинення злочину та назвати винного. Наступного дня Корсаков прийшов і повідомив, що цей злочин вчинив Лисенко.

Чи є дії Корсакова злочинними?

Практичне завдання №2.

Газозварник Єрناзаров у раптовому приступі ревнощів, навівши собі, що дружина його зраджує, вирішив позбутися суперника своєрідним способом. Під загрозою вбити свою 5-річну доньку ревнивець поставив вимогу, щоб залицяльника дружини привели до нього на квартиру.

Ревнивця умовляли відпустити дівчинку працівники міліції, мати, сестра і брат, працівники виконкому. Врешті Єрназаров випустив дочку з дому.

Чи підлягає Єрназаров кримінальній відповідальності?

Рекомендована література:

 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України.

– 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юридичних вузів та факультетів / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенювський та ін. / Під ред. П.С. Матишевського та ін. – К.: Юрінком – Інтер, 1997. – 512 с.

📖 Бондаренко Н.А., Мирошніченко Н.А., Терентьєв В.И. Уголовное право Украины. Общая часть. Конспект лекций. – Одесса, ЧП „Ризографика”, 2001, 83 с.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 2

Об'єкт і предмет злочину

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття об'єкта злочину і його ознаки.
2. Співвідношення об'єкта злочину та об'єкта злочинного посягання.
3. Види об'єктів злочину.
4. Безпосередній об'єкт злочину та його види.
5. Предмет злочину.
6. Практичне завдання №1.
7. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Куц за шість місяців роботи на цегельному заводі відповідно до укладеного при прийнятті на роботу договору мав право купити за відпускними цінами за кожен відпрацьований місяць 3 тис. штук цегли, тобто всього 18 тис. штук. У договорі було обумовлено, що цегла продається для власного будівництва і не може пере продаватись. Із 18 тис. штук-цегли, що їх Куц купив на заводі, 15 тис. штук він продав у чотири прийоми чотирьом громадянам за підвищеними цінами, отримавши дохід у сумі 2 тис. 50 грн. Місцевим судом Куца було засуджено за ч.1 ст.202 КК.

Чи правильно суд дав оцінку діям Куца?

Практичне завдання №2.

Яцик під час ремонту старої будівлі знайшов скарб — 80 золотих червонців карбування 1924 р. 10 з цих монет він подарував своїй сестрі, а 20 продав Кікнадзе.

Чи є в діях Яцика ознаки злочину?

Рекомендована література:

- 📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
- 📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).
- 📖 Бондаренко Н.А., Мирошніченко Н.А., Терентьев В.И. Уголовное право Украины. Общая часть. Конспект лекций. – Одесса, ЧП „Ризографика”, 2001, 83 с.
- 📖 Винокуров В. Значение предмета правоотношений в определении противоправности деяния // Уголовное право. – 2005. - № 1. – С. 119-121.
- 📖 Гавриш С.Б. Теоретические предпосылки исследования объекта преступлений // Право и политика. - № 11. - 2000. – С. 4-15
- 📖 Гавриш С.Б. Уголовно-правовая охрана природной среды Украины. Проблемы теории и развитие законодательства. Харьков: Основа, 1994. – 640 с.
- 📖 *Коржанський А.* Алкогольні напої як предмет злочину // Право України. – 2003. – № 8. – С. 117.
- 📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.
- 📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьев Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.
- 📖 *Мочкош Я.* Методичні засади дослідження ознак предмета посягання злочинів у сфері економіки // Право України. – 2002. – № 9. – С. 56.
- 📖 Орлеан А.М. Людина як предмет злочину // Право і безпека. – 2004. – № 1. – С. 125-128.
- 📖 Остапенко Л. Визначення поняття „життя” як об’єкта кримінально-правової охорони // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 4. – С. 105.
- 📖 Трубников В.М. Новый взгляд на объект преступления // Право і безпека. – 2002. – № 1. – С. 81-87.
- 📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 3

Суб'єкт злочину

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття та ознаки суб'єкта злочину.
2. Вік кримінальної відповідальності.
3. Поняття неосудності та її критерії.
4. Обмежена осудність.
5. Спеціальний суб'єкт злочину та його види.
6. Практичне завдання №1.
7. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

На вокзалі Півторак познайомився з Дудкою, який повертався додому з місць позбавлення волі. На спільні гроші вони розпили пляшку горілки і почали міркувати, як би ще роздобути грошей на спиртне. На прохання Дудки Півторак показав овочевий магазин у малолюдному місці. Дудка вчинив у цьому магазині грабіж у великих розмірах і третину награваних грошей віддав Півтораку за пособництво у злочині.

Дудку засуджено за грабіж чужого майна, вчинений повторно, а Півторака — за пособництво у даному злочині.

Чи правильно суд дав оцінку дій Півторака?

Практичне завдання №2.

Колишня дружина Єлецького, яка проживала окремо, попросила його відвезти їхнього сина на заняття шахової секції. Вранці наступного дня Єлецький придбав за рецептом в аптеці дві упаковки снодійного, заїхав удень за сином, провів його на заняття, а по закінченні дав хлопчикові велику дозу снодійного і привіз його в дім колишньої дружини. Хлопчик швидко заснув, а через два дні помер від отруєння.

Було проведено судово-психіатричну експертизу, яка визнала, що в Єлецького психічне захворювання у формі шизофренії і діяння він вчинив у хворобливому стані. Рідні Єлецького і товариші по службі свідчили, що ніяких відхилень у його психіці не спостерігали, у поведженні він створював враження психічно нормальної людини. На слідстві його поведінка справляла таке саме враження. Ухвалою суду кримінальну справу проти Єлецького в обвинуваченні в умисному вбивстві було закрито, а його самого направлено на примусове лікування до психіатричної лікарні.

Заступник Генерального прокурора України вніс на вирок апеляційне подання, вказавши, що висновок суду про неосудність Єлецького зроблено на недостатньо досліджених матеріалах справи.

Чи підлягає подання прокурора задоволенню?

Рекомендована література:

- 📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
- 📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).
- 📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.
- 📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.
- 📖 Мельников А. Визначення групи осіб як суб'єкта злочину // Право України. – 2004. – № 2. – С. 86.
- 📖 Меркулова В. Удосконалення кримінального законодавства щодо жінок, які вчинили злочин // Право України. – 2002. – № 6. – С. 118.
- 📖 Сидоренко Э. Некоторые проблемы уголовно-правовой оценки состояния опьянения виновного в теории и правоприменительной деятельности // Уголовное право. – 2005. - № 1. – С. 67-70.
- 📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 4

Вина, як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони складу злочину

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття та основний зміст вини.
2. Форми та види вини.
3. Поняття та види умислу. Особливості відповідальності за умисні злочини.
4. Поняття та види необережності. Особливості відповідальності за необережні злочини.
5. Складна вина.
6. Практичне завдання №1.
7. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Повертаючись з полювання, Новиков на березі річки підійшов до гурту знайомих підлітків, які сиділи на землі. Серед них був і його двоюрідний брат Родіонов. Коли Родіонов запитав, чи вбив він якогось звіра, Новиков

відповів, що не вбив, але зараз вб'є. При цьому, перебуваючи у безпосередній близькості до підлітків і тримаючи стволи рушниці в їхньому напрямку, розкрив рушницю, оглянув раніше вставлений у ствол патрон, закрив її і почав великим пальцем правої руки зводити курок. У цей час його палець зірвався з курка і стався постріл, яким було смертельно поранено Родіонова.

На попередньому слідстві та в суді Новиков пояснював, що вбивати Родіонова не хотів, а постріл стався випадково. Свідки пояснили, що ніхто з них серйозно не сприйняв слова і дії Новикова, не злякався і Родіонов. Двоє свідків бачили, що у Новикова палець зірвався з курка. Новикова засуджено за умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб.

Ознайомтеся зі статтями 115 і 119 КК.

Чи правильно вирішено справу?

Практичне завдання №2.

Гартнер, яка працювала тренером з плавання в басейні „Олімпієць”, дала групі новачків — учням молодших класів — завдання і простежила, як вони зі спеціальними дощечками в руках спускалися до басейну. Потім вона на порушення встановлених правил проведення тренування новачків підійшла до колеги по роботі, випустивши з поля зору свою групу. Раптом почувся голосні крики дітей, які кликали на допомогу. Кинувшись у воду, один з тренерів підняв з дна басейну дівчинку з групи Гартнер. Після надання першої допомоги дитину негайно було доставлено до реанімаційного відділення лікарні. Однак врятувати її не вдалося.

Ознайомтеся зі ст. 137 КК.

Чи повинна Гартнер відповідати за смерть дівчинки?

Рекомендована література:

 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).

 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

 Бондаренко Н.А., Мирошніченко Н.А., Терентьев В.И. Уголовное право Украины. Общая часть. Конспект лекций. – Одесса, ЧП „Ризографика”, 2001, 83 с.

 Верета Р. Вина і склад злочину в кримінальному праві України:

співвідношення понять // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 2. – С. 91.

📖 Верета Р. Нормативне визначення поняття вини та перспективи вдосконалення інституту вини в кримінальному праві // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 4. – С. 98.

📖 Марітчак Т.М. Помилка у кваліфікації злочинів. Монографія. – К.: Атака, 2004. – 188 с.

📖 Оробець К. Нормативний статус помилки у кримінальному праві: нормативний аналіз // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 3. – С. 117.

📖 Павликовский В.И. Проблемы установления формы и содержания вины в преступлениях с формальным составом // Право і безпека. – 2004. – №4. – С. 95-97.

📖 Хавронюк М. Деякі проблеми встановлення вини // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 2. – С. 79.

📖 Хавронюк М. Злочини зі складною виною у Кримінальному кодексі України // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 3. – С. 9.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 5

Об'єктивна сторона складу злочину

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття, ознаки та значення об'єктивної сторони складу злочину.
2. Суспільне небезпечне діяння (дія чи бездіяльність).
3. Суспільне небезпечні наслідки, їх поняття та види.
4. Причинний зв'язок між суспільне небезпечним діянням і суспільне небезпечними наслідками та його значення у кримінальному праві.
5. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину та їх значення для кримінальної відповідальності.
6. Практичне завдання №1.
7. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Сторож магазину Богуцький ввечері повертався додому із зарядженою рушницею. Проходячи повз двір Покотило, він почув крик жінки, а підійшовши ближче, побачив, що п'яний Мельник намагається побити Покотило. Щоб не допустити цього, Богуцький вирішив вистрілити вгору. Мельник, побачивши Богуцького, кинувся до нього і несподівано ударив його ногою в живіт. Від удару Богуцький впав на землю, мимоволі натиснувши на спусковий гачок рушниці. Стався постріл, яким Мельника

було вбито.

Чи є причинний зв'язок між діями Богуцького і смертю Мельника?

Практичне завдання №2.

До Боева та двох дівчат, які стояли біля студентського гуртожитку, підійшли двоє місцевих хлопців — Тимошенко і Забара, які почали чіплятись до Боева, звинувативши його в неправдивості. Потім Забара вдарив Боева кулаком в обличчя, від чого останній упав і вдарився об асфальт, втративши свідомість. Побачивши, що Боев не підводиться, Забара і Тимошенко допомогли йому піднятись і відвели до гуртожитку в кімнату, в якій він жив. Боев був дуже блідим і скаржився своїм друзям по кімнаті на болі в голові. Ранком Боев не встав з ліжка і сказав товаришам, що на лекції не піде, оскільки в нього дуже болить голова. Коли студенти повернулися після занять, то знайшли Боева мертвим посеред кімнати. За висновком судово-медичної експертизи, його смерть настала внаслідок повторного удару головою об підлогу. Причиною падіння була втрата свідомості, коли він хотів встати.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Забари і Тимошенка?

Рекомендована література:

📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 *Тимчук О.* Концепції причинного зв'язку в західній кримінально-правовій науці // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 10. – С. 122.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

📖 Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ): Монография. – Харьков: «Право», 2003. – 512 с.

 Ярмиш О.Н. Онтологічні та гносеологічні ознаки причинного зв'язку у контексті проблем кримінального права // Вісник НУВС. – 2003. – № 22. – С. 165-169.

ВАРІАНТ № 6

Співучасть у злочині

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття співучасті у злочині.
2. Форми співучасті.
3. Види співучасників.
4. Підстави та межі відповідальності співучасників.
5. Невдала співучасть.
6. Екссес виконавця.
7. Добровільна відмова при співучасті.
8. Причетність до злочину.
9. Практичне завдання №1.
10. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Шведов підбурих неповнолітніх Крупинка та Ганжу вчинити ряд крадіжок з квартир громадян на других поверхах будинків. При цьому Крупник або Ганжа влазили до квартир через кватирку вікна і передавали викрадені речі Шведову. На час вчинення крадіжок Крупнику і Ганжі не виповнилось 14 років.

Як кваліфікувати дії Шведова?

Практичне завдання №2.

Четвертков, Цивін та Кожушко сиділи в ресторані. До них за стіл без дозволу сів Копаньов і почав чіплятися. В цей час до зали увійшов Курган, знайомий Копаньова. Він поцікавився, що той тут робить. Копаньов відповів: „Навчаю молокососів боксу” і тут же почав бити Кургана. Тоді Цивін схопив стільця і з силою вдарив ним Копаньова по голові. Той від удару поточився, а Четвертков, що саме підбіг, двічі ударив його в підборіддя. Копаньов упав і від заподіяних ушкоджень помер у лікарні. Згідно із висновком судово-медичної експертизи смерть Копаньова сталася від закритого перелому кісток склепіння та основи черепа з ушкодженням мозку. Характер цих ушкоджень свідчить про велику силу удару стільцем, який і спричинив смерть.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій названих осіб?

Рекомендована література:

 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. –

1996. – №30.

📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 Бондаренко Н.А., Мирошниченко Н.А., Терентьев В.И. Уголовное право Украины. Общая часть. Конспект лекций. – Одесса, ЧП „Ризографика”, 2001, 83 с.

📖 Демидова Л. Кримінальна відповідальність за участь у злочинах, вчинених злочинною організацією // Право України. – 2003. – № 1. – С. 102.

📖 Єрмак О. Умови звільнення від кримінальної відповідальності учасника злочинної організації (порівняльне правовий аспект) // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 9. – С. 88.

📖 Єрмак О. Проблеми кваліфікації дій службової особи, пов'язаних із створенням, керівництвом та участю у злочинній організації // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 12. – С. 103.

📖 Мельников А.М. Відповідальність злочинної групи при ексцесі виконання // Право і безпека. – 2004. – № 2. – С. 82-85.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 7

Множинність злочинів

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття множинності злочинів.
2. Повторність злочинів та її види.
3. Сукупність злочинів та її види.
4. Рецидив злочинів.
5. Кримінально-правові наслідки множинності злочинів.
6. Практичне завдання №1.
7. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Відбуваючи покарання у ВТК посиленого режиму за розбій, Агапов і Проценко домовились, що коли останній вийде на волю, то дістане і

передасть в колонію наркотики. Через три тижні після звільнення Проценко купив у не встановленої слідством особи 2,5 кг анаші, привіз її до міста, де жила мати Агапова, і залишив їй. Мати кілька місяців зберігала анашу вдома, а потім під час чергового побачення передала її синові. При спробі збути анашу іншому засудженому Агапова було затримано.

Ознайомтеся зі ст. 307 КК.

Чи мала місце множинність злочинів у цьому випадку?

Практичне завдання №2.

Щоб одержувати підвищену пенсію, Полинко підробив записи в трудовій книжці про більш тривалий ніж фактично час роботи в районах Крайньої Півночі (за часів існування СРСР) і подав її до районного відділення Пенсійного фонду України. Через чотири роки після одержання першої місячної пенсії підробку було виявлено. За цей час Полинко незаконно одержав 2120 гривень.

Ознайомтеся зі ст. 358, ст. 190 та приміткою до ст. 185 КК.

Чи мала тут місце множинність злочинів?

Рекомендована література:

📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

📖 Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04 червня 2010 р. № 7 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10>.

📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 Бажанов М.И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Х., „Право”, 2000.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 8

Обставини, що виключають злочинність діяння

ПРИМІРНИЙ ПЛАН:

1. Поняття та види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Поняття необхідної оборони та умови її правомірності.
3. Перевищення меж необхідної оборони.
4. Крайня необхідність. Відмінність між необхідною обороною і крайньою необхідністю.
5. Затримання особи, що вчинила злочин, та умови його правомірності.
6. Виконання наказу або розпорядження. Відповідальність за виконання злочинного наказу.
7. Практичне завдання №1.
8. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Кривонос, Меркулов, Щепкін і Бевзюк проживали в одній кімнаті в гуртожитку. Меркулов часто в нетверезому стані скандалив. 8 березня він намагався затіяти бійку з Бевзюком, але той пішов з гуртожитку. Тоді Меркулов викинув на вулицю ліжка Бевзюка і Щепкіна. Кривонос зробив зауваження Меркулову і запропонував поставити ліжка на місце. У відповідь той схопив сковорідку і вдарив нею Кривоноса у підборіддя, збив його з ніг, а потім завдав декількох ударів по обличчю. Останній намагався вибігти на вулицю, але Меркулов перегородив шлях, схопив з плити кухонного ножа і рукояткою вдарив Кривоноса по голові, збивши з ніг. Той відштовхнув від себе Меркулова, схопив сокирище, яке лежало біля плити, і завдав ним двох ударів Меркулову, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій цих осіб?

Практичне завдання №2.

П'яні Агаєв, Габар і Погосян близько 2-ї години ночі на вулиці порушували громадський порядок, кричали, лаялись. Міліціонер Сазонов, який ніс службу з охорони громадського порядку, почав вимагати, щоб вони припинили хуліганські дії. Але ті не лише не виконали його вимог, а почали з ним сперечатись, ображали його, висловлюючись при цьому нецензурними словами. Сазонов умовляв їх розійтись. Хулігани продовжували на нього наступати, а Габар з блискучим предметом у руці наблизився впритул і робив спроби його схопити. Сазонов відступав, продовжуючи вимагати від хуліганів припинити свої дії. Вбачаючи безпосередньо загрозу нападу і боячись, що хулігани заволодіють його зброєю, Сазонов, попередивши, що стрілятиме, зробив два попереджувальні постріли в повітря. У той момент, коли Габар ще раз спробував схопити Сазонова, останній вистрілив утретє і попав у Агаєва, який стояв поруч з Габаром. Від отриманого поранення

Агаєв у лікарні помер.

Якою має бути кримінально-правова оцінка дій Сазонова?

Рекомендована література:

📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

📖 Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 94.

📖 Про розвідувальні органи України: Закон України від 22 березня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 19. – Ст. 303.

📖 Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №35, Ст. 358.

📖 Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 1 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02>.

📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с.

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 Анчукова М. Про поняття діяння пов'язаного з ризиком, як обставини що виключає злочинність діяння // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 7. – С. 105.

📖 Крылова Н., Павлова Н. Крайняя необходимость в медицинской деятельности: некоторые вопросы практического применения // Уголовное право. – 2005. - № 1. – С. 41-44.

📖 Морозов В., Хаметдинова Г. Некоторые аспекты уголовной ответственности при превышении пределов крайней необходимости // Уголовное право. – 2005. - № 1. – С. 55-57.

📖 Орешкина Т. Обстоятельства, исключющие преступность деяния, в Особенной части УК РФ // Уголовное право. – 2005. - № 1. – С. 58-60.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 9

Стадії вчинення злочину

ОСНОВНІ ПИТАННЯ:

1. Поняття та види стадій вчинення злочину.
2. Готування до злочину. Відмежування готування до злочину від вияву умислу.
3. Замах на злочин та його види.
4. Замах на непридатний предмет і замах непридатними засобами.
5. Добровільна відмова від вчинення злочину та її відмінність від дійового каяття.
6. Практичне завдання №1.
7. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

Шамшуров і Андреев зустріли ввечері на вулиці Коцюбу, яка поверталася з роботи, і вирішили її звалтувати. Вони втягли її до порожньої квартири будинку, поклали на ліжку і почали роздягати, тримаючи за руки, ноги і затискуючи рота. Коцюба опиралася, вирвала руку, кричала, витягла з куртки ножиці і вдарила ними Шамшурова. В цей час у двері квартири хтось постукав. Шамшуров і Андреев, злякавшись, що їх можуть затримати, вистрибнули у вікно і втекли.

Як вирішити справу?

Практичне завдання №2.

З метою заволодіння грошима Постникової, Русіна і Каталова вирішили її отруїти. Вони придбали отруту, призначену для труїння гризунів, і Каталова дала її Постниковій під виглядом ліків від шлункових захворювань. Приймаючи порошок, та почала блювати. Ніяких інших наслідків не настало. Судово-медичною експертизою встановлено, що порошок був непридатним для отруєння людини.

Як кваліфікувати дії Русіної і Каталової?

Рекомендована література:

📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2001;

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник /

Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 Маслак Н. Чи потребують змін положення КК щодо відповідальності за готування до злочину? (за матеріалами опитування експертів - практичних працівників) // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 10. – С. 119.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ВАРІАНТ № 10

Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування

ОСНОВНІ ПИТАННЯ:

1. Поняття примусових заходів медичного характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.
2. Види примусових заходів медичного характеру за КК України.
3. Особливості продовження, зміни або припинення примусових заходів медичного характеру за КК України.
4. Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.
5. Практичне завдання №1.
6. Практичне завдання №2.

Практичне завдання №1.

За заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження Рябошапку було засуджено за ч.1 ст.121 КК до п'яти років позбавлення волі. Через 1 рік після початку відбування покарання виникли сумніви щодо його психічної повноцінності. У зв'язку з цим Рябошапку госпіталізували до психіатричного закладу в примусовому порядку для проведення обстеження. Комісія лікарів-психіатрів дійшла висновку, що Рябошапка перебуває у тяжкому реактивному стані, який розвинувся на фоні залишкових явищ органічного захворювання центральної нервової системи. За психічним станом він не здатний усвідомлювати свої дії і підлягає госпіталізації до психіатричного закладу з посиленням наглядом.

Як має вирішити справу суд?

Практичне завдання №2.

Чекалін був засуджений за ч.3 ст.133 КК до позбавлення волі на строк три роки. На підставі ч. 1 ст. 96 КК до нього застосоване примусове лікування від сифілісу. Через 1 рік 7 місяців до суду було внесено подання

про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання Чекаліна на підставі п.1 ч.3 ст.81 КК. Суд відмовив у такому звільненні, мотивуючи це тим, що Чекалін не закінчив лікування від сифілісу.

Чи обґрунтоване таке рішення суду?

Рекомендована література:

📖 Конституція України, 1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

📖 Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.

📖 Про судову практику по застосуванню примусових заходів медичного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19 березня 1982 р. № 2 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. – Х.: 2003. – С. 28-32.

📖 Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с. – (Нормативні документи та коментарі).

📖 Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2001;

📖 Кримінальне право України. Заг. частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.; Відп. ред.. Кондратьєв Я.Ю.; Наук. ред.. Клименко В.А. та Мельник М.І. – К., Правові джерела, 2002. – 432 с.

📖 Колмаков П. К вопросу об уголовно-процессуальной правосубъектности лица, в отношении принудительных мер медицинского характера // Уголовное право. – 2005. - № 1. – С. 84-87.

📖 Митрофанов І. Окремі питання правового регулювання примусового лікування наркозалежних осіб, що вчинили злочини. // Юридична Україна. – 2005. № 5. – С. 77-80.

📖 Музика А.А. Примусові заходи медичного і виховного характеру. – Київ: НАВС України, 1997.

📖 Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 362 с.

ЗМІСТ

Загальні методичні вказівки	2
Тема: Кримінальний закон.....	16
Тема: Дія закону про кримінальну відповідальність в часі і просторі.....	21
Тема: Поняття злочину.....	27
Тема: Кримінальна відповідальність та її підстави.....	31
Тема: Склад злочину.....	36
Тема: Об'єкт злочину.....	40
Тема: Об'єктивна сторона злочину.....	44
Тема: Суб'єкт злочину.....	50
Тема: Суб'єктивна сторона злочину.....	55
Тема: Стадії вчинення злочину.....	61
Тема: Співучасть у злочині.....	65
Тема: Множинність злочинів.....	71
Тема: Обставини, що виключають злочинність діяння.....	75
Тема: Звільнення від кримінальної відповідальності.....	82
Тема: Поняття і мета покарання. Система і види покарань.....	89
Тема: Призначення покарання.....	96
Тема: Звільнення від покарання та його відбування.....	101
Тема: Судимість.....	107
Тема: Інші заходи кримінально-правового характеру.....	111
Тема: Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....	116
Контрольні питання до ПМК з Загальної частини Кримінального права України.....	122
Контрольні питання до іспиту з дисципліни Кримінальне право (Загальна частина).....	122
Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт з Кримінального права (Загальна частина).....	111
Тематика контрольних робіт з Кримінального права (Загальна частина).....	111
Варіант № 1.....	111
Варіант № 2.....	111
Варіант № 3.....	111
Варіант № 4.....	111
Варіант № 5.....	111
Варіант № 6.....	111
Варіант № 7.....	111
Варіант № 8.....	111
Варіант № 9.....	111
Варіант № 10.....	111
Зміст.....	111

Навчально-методичний посібник

ПРАКТИКУМ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)

Відповідальний за випуск:
к.ю.н., доцент Сокурєнко О.М.

Комп'ютерне верстання:
Любченко Л. Г.

Підписано до друку __.12.2014. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 20,2. Тираж 50 пр. Зам. № 51 __

Видавець і виготівник видавничий відділ Черкаського національного університету імені
Богдана Хмельницького
Адреса: бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031
Тел. (0472) 37-13-16, факс (0472) 35-44-63,
e-mail: vydav@cdu.edu.ua, <http://www.cdu.edu.ua>
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК №3427 від
17.03.2009 р